ФИФЕ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКІУ

АДЫГЭ ІПСАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЫАНДЭРЭ КЫДДОКІ

№204 (22.112) ● 2011 гъэм жэпуэгъуэм (октябрым) и 27, махуэку ● Тхъэмахуэм тхуэ хъыдокІ ● И уасэр сомі 3-щ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и деж щыІэ Жылагъуэ советым, 2011 гъэм бадзэуэгъуэм и 15-м Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым кыдигъэкІа Указ №112-УП-мкІэ кьищтам, зэхъуэкІыныгъэхэр хэлъхьным и Іуэхукі

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и Указ

1. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и деж щыІэ Жылагъуэ советым, «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и деж щыІэ Жылагъуэ советым и Іуэхукі» 2011 гъэм бадзэуэгъуэм и 15-м Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым кыдигъэкІа Указ №112-УП-мкІэ кьищтам, мы кьыкІэлъыкІуэ зэхъуэкІыныгъэхэр хэлъхьэн:

а) Жылагъуэ советым хэгъэхьэн мы кьыкІэлъыкІуэхэр:

Ахьей Ф. Хь. - Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Профессионалнэ союзхэм я федерациям и унафэщІ

Уэрдщ А. З. - «Урысейм и хэкупсэхэр» политикэ партым и Къэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэ къудамэм и комитетым и тхъэмадэр

Тен Т. З.- «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и граждан союз» Къэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэ жылагъуэ зэщІэхъеенныгъэм и тхъэмадэр

Шабаев Л. М. - Налшык къалэм и бгырыс журтхэм я дин зэгухьныгъэм и раввиныр

Эндреев М. А.- Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и тутакъыщхэм Урысей Федерацэм и Жылагъуэ палатэм кьыбгъэдэкІыу кІэлъыплъ жылагъуэ комиссэм и тхъэмадэр;

б) Жылагъуэ советым кьыхэгъэкІыжьын Сабанчиев И. Ж., Егъэн И. Хь. сымэ.

2. Мы Указым кьару егъуэт Іэ щыщІэздза махуэм щегъэжьауэ.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президент КЪАНОКЪУЭАрсен

Налшык къалэ
2011 гъэм жэпуэгъуэм и 17-м
№147-УП

Шъджыхьэщ Э. А. И. «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и щІыхьб артист» щІэ льапІэр фІэщыным и Іуэхукі

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и Указ

Щэнхабзэмрэ гъуэзджэмрэ зегъэужьыным куэд зэрыхищІыхьам папщІэ «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Къэрал музыкэ театр» къэрал щэнхабзэ Іуэхущ Іапи Іэм и уэрэджьаІэкІуэм.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президент КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2011 гъэм жэпуэгъуэм и 19-м
№149-УП

● Пресс-конференцхэр

Мамыру дыпсэун папщІэ

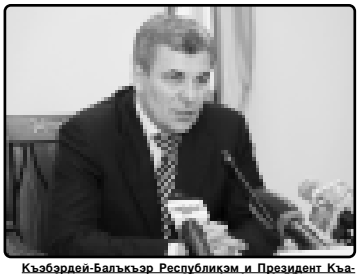

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президент Къанокъуэ Арсен жэпуэгъуэм и 25-м яІущІащ КЪБР-м щылажьэ хъыбарегъащІэ Іэнатіэхэм я журналистхэм. Абыхэм я упщІэ псори зэхьэлІауэ щытар республикэм и щыпагъуэншагъэр къыщызэгъэпэщын и лъэныкъуэкІэ щыІэ щытыкІэр зыхуэзгъэнаг.

- ІУАЩХЬЭМАХУЭ куейм иджыблагъэ сыщыІати, абы щыпсэухэм депсэлъыІа нэ-ужь, дэ мурад тщІащ а районым КТО-м и хабзэ ткІийхэр щыкъутэжыным хуэунэтІа жэрдэмыр Оперативнэ штабым къыщыхэтІьхьэну. Сыхуейт хъыбарегъащІэ Іэнатіэхэм я лэжьакІуэхэм а куейми республикэмкІ къыщыхъыр нэхъ гурыІуэгъуэ щыхухэм я деж нэвгъэсыну: Іэщэр ягъэтІылъын щамыдэм, щІэпхъаджащІэ гупхэм я Іэтащхьэхэр кьанэ щІагъэ щымыІэу эзтраукІащ. Къэнахэм мэзэхэм, нэгъуэщІ щыпІэхэм нобэкІэ зыщагъэпщІыкІыну, ахэри жэуапым зэрырашэлІэнур гурыІуэгъуэщ. Иджы, ди щІыналъэм и куей зыбжанэм щыщыІа КТО хабзэ хэхэри щхьэщацхьыжауэ, республикэм Іэмалыфі дыдэ егъуэт мамыру псэунымкІэ, лэжьэнымкІэ, нэхъри зиужьынымкІэ. Щыхуэхэм властымрэ хабзэхъумрэ Іэнатіэхэмрэ я лажьыгъэр даІыгъуэ, абыхэм ядэІэпыкъуу дызэкъуэмэ, а мурадхэр дэ къыдэхъулІэнущ. - жиІащ Президентым, зэІущІэр зыщыщэІуихым.

Къэбэрдей-Балъкъэрым къыщыхэзгъэпэща хьэ шынагъуэншагъэр адэкІэ хьума зэрыхьуну щыкІэм журналистхэр щыщІэупщІэм, Къанокъуэ Арсен жиІащ КТО-м и хабзэхэр республикэм и щІыналъэ псоми мыгуэзу щакъутэжын зэрыхьуфыр.

Апхуэдизи къыхихгъэщащ къэнахэм я унафэщІхэм сащыІуцІэм сэ слъэгъуащ а къыхэтІхьа жэрдэмым ахэр зэрителъхьэр. Властымрэ хабзэхъумэ органхэмрэ псомкІи жэуап яхьын хуейуэ бгъэзэ хьунукъым. Загъэпсэхуну хьэщІэхэр къезыгъэблагъэурэ ахъшэ къэзылэжьырц абыхэм я щынагъуэншагъэм псом ирагъэ тегузэвыхьын хуейри, а къыхэхьуа мылъкум щыщ Іыхьэ а Іэхур къызэгъэпэщыным хэзылъхьапхъэр.

(Кіэухыр 2-нэ нап.).

Сурэтыр **МАМИЙ Руслан** *трихащ.*

Сыт министрыр и жагъуэ хъур?

● Дыгъуасэ

Сурэтыр **МАМИЙ Руслан** *трихащ.*

**Дыгъуасэ КъБР-м и Правительствэм и Уэнэм щекІуэкІащ УФ-м Юстициэмкіэ и министерствэм и Зэныгъэ Іу советым и зэІущІэ. Абы хэтащ УФ-м юстициэмкіэ и министр Коновалов Александр, Суд приставхэм я федераль Іуэхущ Іапи Іэ и унафэщІ - УФ-м и суд пристав нэхъыщхьэ Парфенчиков Артур, Тезырхэр прегъэхьэкІыныгкІэ федераль нэ къулыкъум и унафэщІым и къуэдзэ Цатуров Владислав, УФ-м Юстициэмкіэ и министерствэм, Суд приставхэм я федераль Іэнатіэм, Тезырхэр прегъэхьэкІыныгкІэ федераль нэ къулыкъум и щІыналъэ Іуэхущ Іапи Іэу Какавз Ищхъэрэ федеральнэ щІыналъэм ущыпсэжьэныр нэхъ гугъуми, УФ-м и властым гулытэ хэха кьаэзрыхуищІым и фІыгъэкІэ Іуэху щхьэпэ куэд зэфІагъэкІыну Іэмал кьаэзырритри кьыхигъэщхьэхуКІащ. Жэуапльныгъэ нэхъыбэ пылъу, кьару псори зэгъэУІуэу, хьер кьыпэкІуэу дяпэкІэ зэдэлэжьэныкІэ мы зэІущІэм мыхьэнэзхуэ зэрирэ жиІащ Коноваловым.

ХьэщІэхэм фІэхъус псалъэкІэ захуигъэзэри, лжьыгъэ купщІафІэ кьадэхьуну, зыпэрыт Іэнатіэхэм ехьэлІауэ ди хэгъэгуэм щыщІэ гугъуехьэхэр ягъэнаІуэу, абы и хэкІыпІэхэри яубзыхуну зэригуапэрэ жиІащ КЪБР-м и Президент Къанокъуэ Арсен.

ЗэІущІэм япэу зи гугъу щащІар граждан Іуэхуэхэмкіэ судым ищІ унафэр гъэзэщІа хьуным зэрыкІэльапІэ щыкІэм нэхъри зегъэужьыныр арати, абы теухуауэ я щІыналъэхэм лэжьыгъэр зэрыщекІуэкІымрэ ар зэрыраГъэфІэкІуапхъэ Іэмэ-хэмрэ убгъуауэ тепсэлъыхьэщ Суд приставхэм я федеральнэ къулыкъум и Іуэхущ Іапи Іэ Ставрополь крайм, Къэрэшей-Шэрджэс Республикэм щыІэхэм я Іэтащхьэхэу Безгинов Владимиррэ Узденов Хаджи-Исмэхьилрэ.

ЗэІущІэм хэтхэр апхуэдизи тепсэлъыхьащ хэгъэгуэгъэм щыІэ судхэм я лжьыгъэм и кьызэгъэпэщкІэр зэпкърыхьыным, Іулъхьэ зэІэпыхьыным пыщІа Іуэхуэхэм ехьэлІауэ ирагъэкІуэкІ лжьыгъэхэм, нэгъуэщІхэми.

НЭЩІЭПЫДЖЭ Замир.

● Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и Унафэщі Чеченов Ануар, Правительствэм и Іэтащхьэ Гертер Иван сымэ, нэгъуэщІхэри.

ЗэІущІэр кьызэІуихри, Налшык кьызэрырагъэблэгъар и гуапэ зэрыхьур, бысымхэм фІыщІэ ин зэрахущІыр жиІащ Коноваловым. Апхуэдизи кьыхигъэщащ иужьрей илъэсхэм кьыпхэмыщІыхьужьын хуэдизу Кавказ Ищхъэрэм зэрызихьужьар, сыт и лъэныкъуэкІи зэрызиужьар, ауэ щІэпхьаджакъэхэр идкыри мымащІэу зэрыщащІэжьыр жагъуэ зэрыщыхьур. Абы ипкъ иткІэ, и нэІэ щІэт кьулыкъущІапІэхэм ялъэкІ кьызэрамыгъэнэнэр жиІащ, Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ щІыналъэм ущыпсэжьэныр нэхъ гугъуми, УФ-м и властым гулытэ хэха кьаэзрыхуищІым и фІыгъэкІэ Іуэху щхьэпэ куэд зэфІагъэкІыну Іэмал кьаэзырритри кьыхигъэщхьэхуКІащ. Жэуапльныгъэ нэхъыбэ пылъу, кьару псори зэгъэУІуэу, хьер кьыпэкІуэу дяпэкІэ зэдэлэжьэныкІэ мы зэІущІэм мыхьэнэзхуэ зэрирэ жиІащ Коноваловым.

ХьэщІэхэм фІэхъус псалъэкІэ захуигъэзэри, лжьыгъэ купщІафІэ кьадэхьуну, зыпэрыт Іэнатіэхэм ехьэлІауэ ди хэгъэгуэм щыщІэ гугъуехьэхэр ягъэнаІуэу, абы и хэкІыпІэхэри яубзыхуну зэригуапэрэ жиІащ КЪБР-м и Президент Къанокъуэ Арсен.

ЗэІущІэм япэу зи гугъу щащІар граждан Іуэхуэхэмкіэ судым ищІ унафэр гъэзэщІа хьуным зэрыкІэльапІэ щыкІэм нэхъри зегъэужьыныр арати, абы теухуауэ я щІыналъэхэм лэжьыгъэр зэрыщекІуэкІымрэ ар зэрыраГъэфІэкІуапхъэ Іэмэ-хэмрэ убгъуауэ тепсэлъыхьэщ Суд приставхэм я федеральнэ къулыкъум и Іуэхущ Іапи Іэ Ставрополь крайм, Къэрэшей-Шэрджэс Республикэм щыІэхэм я Іэтащхьэхэу Безгинов Владимиррэ Узденов Хаджи-Исмэхьилрэ.

ЗэІущІэм хэтхэр апхуэдизи тепсэлъыхьащ хэгъэгуэгъэм щыІэ судхэм я лжьыгъэм и кьызэгъэпэщкІэр зэпкърыхьыным, Іулъхьэ зэІэпыхьыным пыщІа Іуэхуэхэм ехьэлІауэ ирагъэкІуэкІ лжьыгъэхэм, нэгъуэщІхэми.

НЭЩІЭПЫДЖЭ Замир.

● Налшык къалэ

ЩІымахуэм хуэхьэзырщ

Налшык и «Водоканал» Іуэхущ Іапи Іэр кьызыхуэтІынщІу щІымахуэм зэрыдлэжьэным хуагъэхьэзырращ икІи Іуэхутхьбэзэ зыхуэтщІэнуэкІр арэзы зэрытщІыфынымрэ щэч хэлькьым.

«ВОДОКАНАЛ»-м и мылькуэр и къаркІэ лэжьыгъэ куэд гъэмахуэ мазэхэм щригъэкІуэкІащ псыр щІыхуэзми Іуэхущ Іапіэхэми ярикъуу яІэрыхьэныр кьызэзгъэнэзщ технологическэ Іуэхущ Іапіэхэм. «Кишпек», «Моксрая Шалушка», «Сухая Шалушка», «Кенже», «Лесополоса», «Вольный Аул» псы хъумапІэхэм тет унэхэм я абджкхэу метр зэбгъуэзнатІэ 200-м нэс щыхъуэжь Олег, Чыржьын Залым, Афэщ Іагъуэ Бесльэн сымэ.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и командэ кьыхэхам гуп зэпеуэм етІуанэ зэрыщыщІыкІащ. ТекІуахэр я гъэсэнщ Хьуэ Залым, Афэщ Іагъуэ Мартин, Кьаскъуэ Сэлим.

ХЬЭТАУ Ислъам.

● Шэджэм куей

ХэкІыпІэхэр къалъыхъуэ

Нартан жылагъуэм дэсхэр, щэч хэмылъу, щогуфІыкІ мыбы спорт комплекс зэрыщыуухуэм. КьызэрэтытамкІэ, сыт и лъэныкъуэкІи иджырей мардэхэм тету екІуэкІыну хуэныкъуэм сом мелуан 22-м нэхъыбэ нэхъ мащІэ текІуэдзнукъым.

СПОРТЫМ и унэр 2012 гъэм кьриубыдэу кьызэфІагъэувэну я мурадщ. Къэбэрдей-Балъкъэрым и Правительствэм и Унафэщі Гертер Иван зэрыжиІамкІэ, дызыхуэкІуэ ильэсым и кІэм нагъэсынущ мы кьуаэжм дэт 1-нэ курыт еджапІэр зэтэпэщыжьынри. Абы кьыдэкІуэу и ужь ихьэнущ Щэнхабзэмкіэ унэм и уху-ныгъэмэ.

Нартан кьуаэжм щыпсэуэхэр зытегуэвыхь Іуэху щхьэхуэхэри щыІэщ. Абыхэм ящыщщ щІыхуэм псыр зэпымыуу я ягъуэтынымкІэ мыхьэнэ ин зиІэу щыта «Шэрэдж - Нартан» кІэнаеуэ нобэ къагъэсэбэп зэрымыхьужьыр. Ар кьанэ щымыІэу я ягъэсеижащ, уеблэмэ пхъэнкІий идзыпІэ ящІа Іыхьэхэми урохьэлІэ. Къуажэдэсхэр еуваІэу ахэр ягъэхьэбзэну яужь ихьэпэу щытми, нэгъуэщІ зы пЪэныкъуэ къэтІэтапхъэу кьонэ: кІэнауэм Аушыджэр къыщыщІедзэри Аруан къуажэм кьызэпрокІ, итланщ Нартан кьыщысыр. Апхуэдизи кІыхьагъ ухуэныгъэм щІыхуэм я закъуэ кьаруКІ хащІыхьыфынур мащІэщ. Абы кьыхэкІыу Нартан жылагъуэм щыпсэуэхэм КъБР-м и Правительствэм зыхуагъэзащ мы Іуэхуэмкіи кьадэІэпыкъуну гъаІуэу.

ЖАНХЪУЭТ Зузэ.

ПСЭУКІЭМ ЕХЬЭЛІА ДЭТХЭНЭ Іуэхуми политикэ мыхьэнэ иІэщ

2011 гъэм и щІышылэ - мэкъуауэгъуэ мазэхэм законхэр къыдэзыгъэкІ органым иригъэкІуэкІа лжьыгъэм кьрикІуахэмрэ абы и унэтІныныгъэ нэхъыщхьэхэмрэ я Іуэхукі Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и Унафэщі Чеченов Ануар и доклад

ДЫЗЭРЫТ гъэм и япэ илъэс ныкъуэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым иригъэкІуэкІа лэжьыгъэр нэхъыбэу зыхуэунэтІауэ щытар республикэм щрагъэкІуэкІ социально-экономикэ зэхъуэжьынныгъэхэм я закон лъабжьэхэр и зэманым кьриубыдэу убзыхунырщ, Урысей Федерацэм и Президент Медведев Д. А. УФ-м и Федеральнэ Зэхуэсым 2010 гъэм щэкІуэгъуэм и 30-м Зэрызыхуигъэзам, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президент Къанокъуэ А. Б. КъБР-м и Парламентым 2011 гъэм мазаем и 8-м Зэрызыхуигъэзам Іэнатіэ псомі щыІэ зэхуэныкъыкІэхэр хабзэ мардэхэм тегъэувэным, граждан жылагъуэм и Іуэхущ Іапи Іэхэм зегъэужьыным, щыхухэм я лъэныкъуэкІэ яІэ хуитныныгъэр кьахуэзгъэпэщ-щыным хуэгъэзауэ щыгъэзэщІэнырщ.

Гъатхэ сессием кьрикІуахэм ущыхэпльэкІэ, псом япэу кьыхэзгъэщІпхъэщ жылагъуэм и политикэ Іэнатіэм депутатхэм щІэ мыхьэнэм зэрыщэхъуар, Парламентыр республикэм и зыужьныгъэм и стратегие гъуэгур щаубзыхуу Іэнатіэ нэсу зэрыувар, парламентархэм я лжьыгъэм флагькІи куэдагъэкІи зэрызиужьар. 2010 гъэм и апхуэдэ зэманым ельытауэ депутатхэм законхэр Парламентым мы кьыкІэлъыкІуэ Іуэхуэхэр зэфІэгъэкІаг:

	2010 гъэм и япэ илъэс ныкъуэм	2011 гъэм и япэ илъэс ныкъуэм
Закону кьащтар	66	69
Парламент едзЫэныгъэхэр, конференцхэр, семинархэр зэІущІэхэр	5	7
Нэгъуэщі Іэнатіэхэм я лыкІуэхэр кьрихьэлІэу ирагъэкІуэкІа зэІущІэхэр	14	9
Правительствэм и Іуэхуэхэм зэрыхэпльар	21	15
Нэгъуэщі Іэнатіэхэм я лыкІуэхэр хэту, апх уэдэу нэгъуэщІ щыпІэхэм кІуэурэ комитетхэм кьызэрагъэпэща зэІущІэхэр	15	25
Псори зэхэту	121	124

Законхэм я проектхэр гъэхьэзырыныр

ОТЧЕТ зэманым Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и депутатхэм законхэм я проектхэр гъэхьэзырыным и лъэныкъуэкІэ я зэфІэкІыр нэхъыбэу зэуэнэтІауэ щытащ Іэнатіэ псомі я закон лъабжьэхэр егъэфІэкІуэным, законыщІэхэр кьащтэным, федеральнэ законодательствэм халъхьэ зэхъуэжьынныгъэхэм республикэм и хабзэ мардэхэр и пІалъэм кьриубыдэу егъэзэгъэкьыным. Абыхэм 2010 гъэм и гъатхэ сессием закон 66-рэ кьащтауэ щытамэ, 2011 гъэм и щІышылэ - мэкъуауэгъуэ мазэхэм закон 69-рэ кьащтащ. Абы кьегъэлъагъуэ отчет зэманым депутатхэр нэрылъагъуу нэхъ зэрегугъуар.

Кьащта закон нэхьыщхьэхэм ящыщу кьэбгъэльагъуэ хуэныщ мы кьыкІэлъыкІуэ: «Къэрал щэсыпІэхэр зыхуэфащэхэм кьызэрыкъуэгъэпэщащ щыкІэм и Іуэхуэкіэ», «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и бюджет гъэуэгуэ фонд хэхам и Іуэхуэкіэ», «Псоми кьагъэсэбэп транспортым и инфраструктурэм хуэбыдэ Іэнатіэхэм щыхьэ щІыпІэ Хамад бен Джасем Аль Тани. Жэпуэгъуэм и 16-м щыпсэуэхэм теухуауэ», «Атмосферэ хьэуар хьэмэным пыщІа языныкІуэ Іуэхуэхэм ятеухуауэ», Кьащта законхэм я нэхъыбапІэр (66-р) зыхуэунэтІар ящІыпсу зекІуэ хабзэ мардэхэм зэхъуэжьынныгъэхэр хэлъхьэныр щ.

ЗэблагъэкІ Іуэхухэм ятещІыхьауэ кьащтэмэ, кьару зыгъуэта законхэр мы кьыкІэлъыкІуэм хуэдэу тебгъашэ хъунущ: законхэм я нэхьыбапІэр (Іыхьэ щанэм щигъэр) экономикэмрэ финансхэмрэ я Іэнатіэм, Іыхьэ щанэм нэблагъэр кьэрал ухуэкІэм, кьащта закон псомі я Іыхьэ тхуанэм нэблагъэр аграрнэ политикэм, экологием, щІыуэпсыр кьэгъэсэбэпыным яхуэгъэзащ.

Законхэр кьыдэгъэкІыным и лъэныкъуэкІэ жэрдэм кьаІэтыну зэрыхуитыр кьагъэсэбэпри, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентымрэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентымрэ законопроект 20 кьихьалъхьащ. Кьащта законхэм я нэхьыбапІэм елэжьыну жэрдэм кьэзыІэтауэ щытар Парламентым и комитетхэрщ.

Къэгъэльэгъуапхъэщ законхэр кьыдэгъэкІыныкІэ жэрдэм кьиІэтыну иІэ хуитныныгъэр 2010 гъэм и щІышылэ - мэкъуауэгъуэ мазэхэм ельытауэ мы гъэм и гъатхэ сессием Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм нэхъ жыджэру кьызэрагъэсэбэпар. Ар икІи гурыІуэгъуэщ. Махуэ кьэс езыхэм ирагъэкІуэкІ лжьыгъэм кьэлІауэ Правительствэм и Іуэхущ Іапи Іэхэм нэхъ кууэ кьащтэгурэ Іуэ законкІэ тэмэму зэфІамы-гъэкІыфу кьанэ Іэнатіэхэр. Законхэр кьыдэгъэкІыныкІэ жэрдэм кьаІэтыну хуитныныгъэ зрата адрей Іэнатіэхэм я гугъу щІымэ, ахэр Іуэхум егъэлеяу хуэжьидэжрэ пхужьІэнукъым, абыхэм ягъэхьэзыр проектхэри арэзы утехьэри зэхуэсу зэпкърыгъэкІыным, уеблэмэ иджыпсту зекІуэ законодательствэм и мардэхэм кьыщемызэгъэ щыІэщ, КъБР-м и Парламентыр абыхэм лэжьыгъэ нэмысыбэкІэ ящогугъ, зэпэжьыну законопроект псомі я процент 70-м нэсыр абыхэм кьыхалъхьэну поплъэ.

(Кіэухыр 2-нэ нап.).

● Пресс-конференцхэр

Иджыблагъэ Таганрог къалэм щекІуэкІащ Урысей Федерацэм Іэпщэгъэныжьмкіэ и щыхэзыхуэ-гуэ чемпионат. Къэбэрдей-Балъкъэрым икІахэм абы фЫы щыдэу зыкьыщагъэльэгъуащ.

ЗЭХЬЭЗЭХУЭМ хэтащ къэралым и щІыпІэ куэдым кьиІэ спортсмен лъэрыгъэхьэхэр. Урысей Федерацэм и командэ кьыхэхам и Іыхьэ тхуанэм нэблагъэр аграрнэ политикэм, экологием, щІыуэпсыр кьэгъэсэбэпыным яхуэгъэзащ.

ЗЭХЬЭЗЭХУЭМ хэтащ къэралым и щІыпІэ куэдым кьиІэ спортсмен лъэрыгъэхьэхэр. Урысей Федерацэм и командэ кьыхэхам и Іыхьэ тхуанэм нэблагъэр аграрнэ политикэм, экологием, щІыуэпсыр кьэгъэсэбэпыным яхуэгъэзащ.

Чемпионатым щытекІуэри, щыІэзэуа хьэлъапагъэхьэлІатауэ дыщэ медалхэр зыІэрагъэхьащ Джэдгъэф Алим, Хьуэт Резиуан, Шыбзыхьуэ Ахьмэд, Бырхьэм Темрыкъуэ, Шэт Аслъэн, Бэлагъыр Алихъан, Іэюб Залым сымэ. Дыжьыныр кьаІэтысащ Афэщ Іагъуэ Алим, Бейтыгъэ Рустам, Кьыщ Астемыр, Ещанэ эвьпІэр яубыдащ Батыр Муратэ, Ермолин Евгений, Хьэщ Іуэжь Даут, Мыщхьэжь Олег, Чыржьын Залым, Афэщ Іагъуэ Бесльэн сымэ.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и командэ кьыхэхам гуп зэпеуэм етІуанэ зэрыщыкІащ. ТекІуахэр я гъэсэнщ Хьуэт Залым, Афэщ Іагъуэ Мартин, Кьаскъуэт Сэлим.

ХЬЭТАУ Ислъам.

● Хъыбар гуапэ

ТекІуахэм-афэрым!

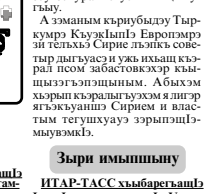

Асад Башар и тельхьэхэр

ИТАР-ТАСС хъыбарегъащІэ Іэнатіэм дыгъуасэ кьыгъэритамкІэ, Дамаск и утыку нэхъ щІыдыдэм - Омейядхэм я утым - щыпсэуэгъуэ щІыкІэ зы медаренымщІ щІинкІ, президент Асад Башар и тельхьэхэр. Абыхэм яІыгъыр Сирием и кьэрал щхьэхуитныныгъэ хъумэным, абы и Іуэхуэм хамэ кьрадхэр хэмылъэІэбэным кьыхуеІуэджэ плакатхэр. Асад Башар и сурэтхэр, Урысеймрэ Китаймрэ я кьэрал щыпхэр.

ПкІум щІидзащ дыгъуасэ пщэдджыжьым, Хьэрыл кьэралыгъуэхэм я лигэм (ЛАГ) и лІыкІуэхэр Дамаск кьэсыи и пэ кьихуэу. ЛІыкІуэхэм я Іэтащхьэщ Катарым и премьер-министр щейх Хамад бен Джасем Аль Тани. Жэпуэгъуэм и 16-м хьэрыл кьэралыгъуэхэм я министрхэм кьихалъхьащ Сирием щекІуэкІ кьаугъэр гъэувыІэныкІэ жэрдэмэр, абы и властымрэ оппозициэмрэ зэхьэзэгъэзэуэ зэгурагъэІуэным щыгугъ-ныуэ.

А зэманым кьрибыдэу Тыркумрэ КъуэкІыпІэ Европэмрэ зи тІльхьэ Сирие лъэпкъ совет-тыр дыгъуасэ и уэк ихьащ къэрал псом забастовкэхэр кьыщІэзгъэзэпэщыным. Абыхэм хьэрыл кьэралыгъуэхэм я лигэр ягъэкъуаншэ Сирием и власт-тегушхуауэ зэрыпэщІэмыувэмкІэ.

Зыри имыпшыну

ИТАР-ТАСС хъыбарегъащІэ Іэнатіэм кьыгъэритамкІэ, Украинэм и яп вице-премьер Клюев Андрей дыгъуасэ жиІащ Европэм и газ хуэгъэныщІыным и Іуэхуэ зэтеувыныкІэ финанс жэуапльныгъэ лъэпкъ я кьэралым зэримыхьынур.

Клюевым кьызэригъэльагъэныкІэ, апхуэдизи зэгурыІуэныгъэм иджыблагъэ Брюссель Іэ ящыІадзащ - ар а гъэлІэм кІуат сатум и щІыналъэ щхьэхуитрэ ассоциацэрэ кьызэгъэпэщыныкІэ Европэм и Іуэхущ Іапи Іэ.

- Украинэм хуэзэІэмыкІыныкІэ хуэдэ Іуэхущхэу ятлъэкІуэ ятлъэкІуэ хьунущ - а зэпсэлъэныгъэхэм я фІыгъэкІэ дызэгурыІуащ мэкъумэщ хозяйствэмрэ гъуэгуанэ ІэнатІэмрэ я продукцэм и экспортымкІэ. КьищынэмыщІауэ, Евросоюзым кІуэ газыр зэтеувыІэн, Украинэм финанс жэуапльныгъэ имыхьэныну зэгурыІуэныгъэ зэтІущІаІ, - жиІащ абы. Вице-премьерым апхуэдизи кьыхигъэщащ я къэралым пхыкІ газыр зэтеувыІэмэ, Евросоюзым и Іуэхущ Іапи Іэр зэрыхьэжьну мылькум хуэдиз кьуэдауэ Украинэм итыпхъэу зэпсэльэныгъэхэм щыщІидзэм кьагъэувауэ зэрыщытар.

Клюевым зэрыжиІэмкІэ, зи гугъу ищІ щыхьэт тхьыльым Іэ щІадзын хуэдэу хьэзыр хъунущ мы гъэм и кІэухэм.

Щыгъэхамыхым...

РИА НОВОСТИ хъыбарегъащІэ Іэнатіэм кьыгъэритымкІэ, дыгъуасэ Франциэм и полицэм зы щІыхубз сымаджэщым ишащ, абы кьыщІэна мафІэр щгъэущІафІыжри.

Зи ныжьэ хэкІуэта щІыхубзыр Франциэм и президентым и адміністрацІр щылажьэ унэм бгъэдыхьащ сыхьэти 10-рэ дакъикъэ 30-м, Елисейскэ уардэунэм министрэм я совет-тым и зэІущІэкІэщІыу. Абы ткІийуэ иукъуэдиящ министрхэм ящыщІым Іуагъэщ Іэну, и псэупІэ гугъуехьэр абы хуиІуэтэн папщІэ. Ар кьыщыхуаплъэ, щытрикІри мафІэ щыщІидзэжащ.

Абдежым гъунэгъу щыт полицей бзыльхугъэм мафІэр щигъэнкІыфІыжьым и Іэгур щІисыкІащ. Зызыгъэсжьыну хуеям фбжьымыгъуэтатэтэм, тІури эгъуэсу сымаджэщым ящащ.

НОБЭ

♦Туркменистаным и лъэпкъ гуфІэгъуэщ- 1991 гъэм кьащтащ щхьэхуит хьащ.

♦Ирландием президент хэхыныгъэхэр щекІуэкІащ.

♦1895 г гъэм ухуэн яхащ Транссибыр гъуэгу гъэгум и яп Іыхьэр.

♦1940 гъэм Налшык кьыщыхэІуахащ Къэбэрдей-Балъкъэр кьэрал драмэ театрэр.

Дунейм и щытыкІэнур:

«meteonovosti.ru» сайтым кьызэрытымкІэ, нобэ Налшык пшэ щытелъынущ, хуабэ мазэм градуси 7, жьщым градуси 2 щыІэнущ.

Псалъэхэр зыгъэхьэзырар **ГУЪУЩО Зарифи.**

КъуэрыпІ зыгъэхьэзырар

КъуэрыпІ зыгъэхьэзырар

**КъуэрыпІ зыгъэхьэзырар

Мамыру дыпсэун папщIэ

(КIэухыр. ПэщIэдзэр 1-нэ нап.).

Іуащъэмахуэ куейм зэрыщыIам щытепсэлъыхьыжм, республикэм и Президентым къыигъащащ абы щыпсэуэхэм упщIэ гугъуэхэр къратыным зэрыпэплъар, КТО-м и хабзэхэр зэрыщыIа зэманым щIыхуэхэр гугъу зэрехьам щыхьаныIу, ауэ щIыхуэзэм, ятестым илэжь Іуэхугъуэхэр тэмэму къагурыIуэу къыщIэкIащ, - дэтхэнэми илъагурт щIэпхъаджагъэхэр зэтрамыгъэувыIэмэ, гуаузр абыи и пщIантIэ къыдыхъэнкIэ щынагъуэ зэрыхьэр. Абы къыхэкIыуи, КТО-м и хабзэ ткIийжм къахь гугъуехьхэр щэчын зэрыхуейр къальытэрт.

Къанокъуэ Арсен гу льитащ иужьрей илъэс ныкъым кърифыбдзу хабзэхъыжэ органхэр хъарзынэу зэрылажьам, щIыхуэхэм я дзыхь абыхэм нэхъ ирагъэз зэрыхуэам.

- Илъэс и пэкIэ Бахъсэн районым и полицэм щылажьэн хуейр щыIэу бжыгъэм процент 30-р хуэчэмт, иджы нобэ зы къулыкъум хуэзэу щIыхуитIащы абы увыну хуейщ. А щытыкIэм къегъэлъагъуэ властым дзыхь зэрыхуащIыр. ЕтIанэрэ полицэм теухуа Законым лажьэн щIидзэнурэ, хабзэхъуэмэхэм я упахуэхэм зэхъуэнущ, ар и лъабжьэу щытыкIэм нэхъыфIыжкIэ зихуэжьнущ. Сэ МВД-м и унафэщIэхэм захуэзгъэзащ нэхъыфIэм, щIыхуэм хьэлэлу кулыкъу яхуэзащIэн фIэкIа лэжьапIэ къамыщтэну, - жиIащ республикэм и Унафэщым.

Оперативнэ штабым зэкъым щIэпхъаджащIэ гупхэм зэрызахуиГъэзар, Іащщр ягъэтIылъу мамыру псэуным къухуриджэу. Абы щытепсэлъыхьым Къанокъуэ Арсен хьэзэрригъэлъэгъуэмкIэ, хабзэхъумэ органхэм и кIэм нагъэсащ зы уголовнэ Іуэху. Судым ирашэлажэр къаэзрыдэлэжьам и фIыгъэкIэ, а Іуэхум хэта щIэпхъаджащIэхэм тутнакъэщхэм щагъэзкIуэну пIалъэр куэдкIэ хуагъэмэщIащ. Апхуэдэу, щIэпхъаджагъэ хьэлъэ лажьыным хэмытауэ бзаджащIэ гупхэм кьахэкIыжьым къэралыр къыщхъэщыжынущ.

Президентым зэрыжиIам, щытепсэлъыхьыжм, республикэм и Президентым къыигъащащ абы щыпсэуэхэм упщIэ гугъуэхэр къратыным зэрыпэплъар, КТО-м и хабзэхэр зэрыщыIа зэманым щIыхуэхэр гугъу зэрехьам щыхьаныIу, ауэ щIыхуэзэм, я бынхэр зрашэлIэжыным ахэр къыхуриджэн папщIэ.

- Зы щIыху нэхъ мыхъуми къытхуегъэлмэ, ар республикэм и дежкIэ Іуэхуфащ, ауэ зэрытхуэгъэкIкIэ щIыху нэхъыбэ гъэту зэхуэм къызэрытетщэжыным яужь дитынущ. Ар тлъэкIынущ, абыхэм ди мурадыфIхэр я фIэщ ящIмэ. Ди жагъуэ зэрыхьэщи, адэ-анэ куэд щыгъуэзэжым я бынхэр щыхэтмэ. Абы къыхэкIыуи, ахэр зэIуГъэщIауэ зэпсэльэнымкIэ хъыбарегъащIэ ІэнатIэхэр сэбэп хъуфыну си гугъущ, - жиIащ Къанокъуэ Арсен.

КъБР-м и Унафэщым къызэриІытымкIэ, гупльитэ пыухыкIахэр хуэщIын, мыпхъу хуэхэм хуейщ жылагъуэхэм, вокзалхэм, курыт еджапIэхэм, сабий садхэм шынагъэншагъэр щыкIызэгъэпэщыным. Ар Іыхьэ зыбжанэуэ хабзэхъуэмэхэм я упахуэхэм зэхъуэнущ, ар и лъабжьэу щытыкIэм нэхъыфIыжкIэ зихуэжьнущ. Сэ МВД-м и унафэщIэхэм захуэзгъэзащ нэхъыфIэм, щIыхуэм хьэлэлу кулыкъу яхуэзащIэн фIэкIа лэжьапIэ къамыщтэну, - жиIащ республикэм и Унафэщым.

Оперативнэ штабым зэкъым щIэпхъаджащIэ гупхэм зэрызахуиГъэзар, Іащщр ягъэтIылъу мамыру псэуным къухуриджэу. Абы щытепсэлъыхьым Къанокъуэ Арсен хьэзэрригъэлъэгъуэмкIэ, хабзэхъумэ органхэм и кIэм нагъэсащ зы уголовнэ Іуэху. Судым ирашэлажэр къаэзрыдэлэжьам и фIыгъэкIэ, а Іуэхум хэта щIэпхъаджащIэхэм тутнакъэщхэм щагъэзкIуэну пIалъэр куэдкIэ хуагъэмэщIащ. Апхуэдэу, щIэпхъаджагъэ хьэлъэ лажьыным хэмытауэ бзаджащIэ гупхэм кьахэкIыжьым къэралыр къыщхъэщыжынущ.

Президентым зэрыжиIам, щытепсэлъыхьыжм, республикэм и Президентым къыигъащащ абы щыпсэуэхэм упщIэ гугъуэхэр къратыным зэрыпэплъар, КТО-м и хабзэхэр зэрыщыIа зэманым щIыхуэхэр гугъу зэрехьам щыхьаныIу, ауэ щIыхуэзэм, я бынхэр зрашэлIэжыным ахэр къыхуриджэн папщIэ.

- Зы щIыху нэхъ мыхъуми къытхуегъэлмэ, ар республикэм и дежкIэ Іуэхуфащ, ауэ зэрытхуэгъэкIкIэ щIыху нэхъыбэ гъэту зэхуэм къызэрытетщэжыным яужь дитынущ. Ар тлъэкIынущ, абыхэм ди мурадыфIхэр я фIэщ ящIмэ. Ди жагъуэ зэрыхьэщи, адэ-анэ куэд щыгъуэзэжым я бынхэр щыхэтмэ. Абы къыхэкIыуи, ахэр зэIуГъэщIауэ зэпсэльэнымкIэ хъыбарегъащIэ ІэнатIэхэр сэбэп хъуфыну си гугъущ, - жиIащ Къанокъуэ Арсен.

- Илъэс и пэкIэ Бахъсэн районым и полицэм щылажьэн хуейр щыIэу бжыгъэм процент 30-р хуэчэмт, иджы нобэ зы къулыкъум хуэзэу щIыхуитIащы абы увыну хуейщ. А щытыкIэм къегъэлъагъуэ властым дзыхь зэрыхуащIыр. ЕтIанэрэ полицэм теухуа Законым лажьэн щIидзэнурэ, хабзэхъумэхэм я упахуэхэм зэхъуэнущ, ар Іыхьэ зыбжанэуэ рэ защъэощыхьауэ яІажьыну Іуэхущ. Ауэ нобэкIэ, псальэм папщIэ, Налшык и шынагъэншагъэр тэмэму къыщIэзгъэпэщыным, - Сэ МВД-м и унафэщIэхэм захуэзгъэзащ нэхъыфIэм, щIыхуэм хьэлэлу кулыкъу яхуэзащIэн фIэкIа лэжьапIэ къамыщтэну, - жиIащ республикэм и Унафэщым.

Оперативнэ штабым зэкъым щIэпхъаджащIэ гупхэм зэрызахуиГъэзар, Іащщр ягъэтIылъу мамыру псэуным къухуриджэу. Абы щытепсэлъыхьым Къанокъуэ Арсен къигъэльэгъуащ щыхуэхэм я шынагъэншагъэр къыщIэзгъэпэщыным щыпыща гугъуехьхэм КъБР-м и Унафэщым.

- Ди гъащIэм мамырыгъэр, гуапагъэр, щыхуэгъэр щыхьжьэ хуэтщIыным дызэкъуэту делэжьмэ, дэ сыт хуэдэ мурадыфIри къыдэхъулIэнущ, - жиIащ Президентым.

ГЪУЩIО Зарифэ.

● Гу зытьтапхъэ

«ЩIалэгъуалэр Іулъхьэм дрибийщ»

«Къэбэрдей-Балькъэрым Іулъхьэм щыпэщIэтыным теухуауэ» республикэ программэм кьигъэув Іуэхугъуэхэм япкь ткIэ, КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ и министерствэм зэпеуэ къыхьелъхьэ. «ЩIалэгъуалэр Іулъхьэм дрибийщ» зыфIаща зэхъэзэхуэм и нурад нэхъыщхьэр а Іуэхум ехьэлIа щIэпхъаджагъэхэм ныбжьыщIэ хэм гу лъегъэкIыр, абы т ехуауэ яIэ гупсысэхэр убзыхуныр.

ЗЭПЕУЭ Мхыхьэну кварагъ-благъэ еджапIэ нэхъыщхьэхэм, техникумхэм, колледжхэм, лицейхэм я студентхэр, курыт школхэм я еджакIуэхэм ныкъыкIэхэр. Іулъхьэм ущрихьэлIэ пэщIэ тыфыну щIыкIэхэм, Іэмалхэм ятеухуауэ ныбжьыщIэхэм ятх хьунущ сочиненэхэр, рефератхэр, курсовой лэжьыгъэхэр. Зэпеуэм и утыку кьыпхъэ хьунущ щхьэ закъуэу гъэзэщIа лэжьыгъэхэри гупым (щыхуэн 3 нэхъ-ри мынэ хъыбсэм) зэдатахэхэри. Лэжьыгъэм гъуэ зэущIыпхъэщ зэпеуэм ухэтыну уэзрыхуеймкIэ лъэIу тхыльрэ уи щIэныгъэ (класс) унафэщIым и рецензэрэ.

Лэ ахыгъэхэр КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ и министерствэм егъэкIын хуейщ 2011 гъэм щэкIуэгъуэм и 20 пщIондэ. ХэщапIэр: Налшык къалэ, Ленин и щIэкIэ щыIэ уэрам, 27. Телефоныр: 8 (8662) 40-52-84.

КIУЖ Инн э.

● Теплъэгъуэхэр

Бжьыхь дыщафэм и нэщнэхэр.
Сурэтыр **Козуб Валерие** *трихащ.*

ПсэукIэм ехьэлIа дэтхэнэ Іуэхуми политикэ мыхьэнэ иIэщ

(КIэухыр. ПэщIэдзэр 1-нэ нап.).

ИщхьэкIэ кьыщэрыщыгъэлъэгъуащи, къэрал властым законэр кьыдэзыгъэкI и органу зэрыщытым кьыхэкIыу, Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Парламентым гульитэ хэха хуищIащ экономикэмрэ финансхэмрэ я Іэнатіэм щыIэ зэхущытыкIэхэр зэблэзыгъэкI хабзэ мардэхэр кьэштэным. Абыхэм ящыщу кьыхэтэщыпхъащ «Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм щрагъэжьауэ сэту лэжьыгъэр къэралым зэрызэблигъэкIым и Іуэхукъ1», «Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм щрагъэкIуэкI инвестицэ лэжьыгъэм теухуауэ» Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Законым и гуэдзэным зэхъуэжьныгъэхэр хэльхьэным и Іуэхукъ1», «Технопаркэм ятеухуауэ» Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Законым зэхъуэжьныгъэхэр хэльхьэным и Іуэхукъ1», «2011 гъэм Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и республикIэ бюджетым и Іуэхукъ1» Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Законым зэхъуэжьныгъэхэр хэльхьэным и Іуэхукъ1», «Транспортым тральхьэ налогым и Іуэхукъ1» Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Законым и 6 статьям зэкъуэ зэкIыныгъэ хэльхьэным теухуауэ» КъБР-м и законкэр.

Къэрал уэхуэкIэм ехьэлIа хабзэ мардэхэм ящыщу кьыхэзэщыпхъащ «Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Конституцэм хэльхьэ зэхъуэжьныгъэхэм я Іуэхукъ1», «ЩIыпIэ унафэр зегъэужьнымкIэ щIыкIу хуэгъахъэм и депутатхэр хъыбаркIэ теухуауэ» Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Законым и 10, 29 статьяхэм зэхъуэжьныгъэхэр хэльхьэным и Іуэхукъ1» законэр кьыізэращтар.

Аграрнэ политикэм, экологием, щIыхуэпсыр къэгъэсэбэныным хуэгъэзауэ законэр 9 кьащтащ. Абыхэм ящыщу нэхъ мыхьэнэщхуэ иIэу кьэпльэгъэ хьунущ «Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и закон акт щхьэхуэхэм зэхъуэжьныгъэхэр хэльхьэным и Іуэхукъ1» КъБР-м и Законыр.

Гульытнишэу кьэнакьым щэнхабзэм, щIэныгъэм, егъэджэныгъэм, узышIагъэр хьэмэным, спортым я Іэнатіэхэри. Кьащта законэм хеубыдэ «Республикэм зэрыщрагъаджэ тхъыль гупым я Іуэхукъ1» Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Законыр.

Социальнэ Іэнатіэм ехьэлIауэ нэхъ кьыхэзэщыпхъащ «Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм иц щыху гуп щхьэхуэхэм къэрал социальнэ дэIэпыкъуныгъэ етыным теухуауэ» Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Законым и 10 статьям зэхъуэжьныгъэхэр хэльхьэным и Іуэхукъ1» Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Законыр кьыізэращтар.

Отчет зэманым кьыриубыдэу, Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Парламентым законхэр кьыдэзыгъэкIыжмкIэ жэрдэм кьызыбгъэдэкI субъектэ зэрыщытыр кьигъэсэбэпри, федеральэ законхэ зэ я проектхэр Урысей Федерацэм и Федеральнэ Зэхуэсым и Къэрал Думэм кьыщыхилъхьащ. Абыхэм ящыщу «Урысей Федерацэм и Уголовнэ-процесс уальэнэ кодексым и 100, 108 статьяхэм зэхъуэжьныгъэхэр хэльхьэным и Іуэхукъ1» (2011 гъэм гъатхэпэм и 31-м), «Іэщэм и Іуэхукъ1» Федеральнэ законым и 16 статьям зэхъуэжьныгъэ хэльхьэным теухуауэ» (2011 гъэм гъатхэпэм и 31-м) законопроектхэр.

Парламент кIэлъыплъыныгъэр

КъЭБЭРДЕЙ-Балькъэр Республикэм и Конституцэм зэхъуэжьныгъэхэр зэрыхальхьам кьыхэкIыу иджы япэ дыдэу парламент кIэлъыплъныгъэм хеубыдэу республикэм законхэр кьыдэзыгъэкI и органыр едэIуащ 2010 гъэм Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Правительствэм ирагъэжьащ лэжьыгъэм кьэрихьэхэм ятеуцуагъэ Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Президентым ищIа отчетым. Республикэ законхэр гъэхэщIыжыр кьыізэрэпэщыным хуэунэтIа парламент кIэлъыплъныгъэр егъэкIуэкIыным хеубыдэу депутатхэм кьагъэсэбэпа Іэмал нэхъыщхьэхэм ящыщу нэхъ мыхьэнэщхуэ иIэ Іуэхуэр зэпсэльэнымкIэ парламент едэIуэныгъэхэр кьыізэрэпэщыным.

Законым тетыныжмкIэ, хабзэр хъумэнымкIэ, жылагъуэ шынагъэншагъэр кьыізэрэпэщыныжмкIэ комитетым и жэрдэмкIэ ирагъэжькIащ «МафIэс кьэмыгъэхъуным, теухуауэ» Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Законыр, «2007 - 2012 гъэхэм Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и социальнэ Іэнатіэм хеубыдэ Іуэхущапхъэхэм мафIэсхэр кьыщымыгъэхьныр» республикэ программэ хэхар зэрагъэзащIэу теухуауэ» парламент едэIуэныгъэр.

Іыдагъэ1, унафэщI куэд кьырихьэлIэу ирагъэжькIыжа зэIущIэхэм зыубгъуауэ щытепсэлъыхьащ 2010 гъэм Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и республикIэ бюджетыр зэрагъэзащIам. «Урысей зэкъуэт» партым и парламент фракцэм и жэрдэмкIэ ирагъэжькIа едэIуэныгъэм щыхэплащ гъэджэныгъэм и Іэнатіэр кьэгъэщIэрэщIэжыныжмкIэ зэфIэкIыныгъэм.

Правительствэм хуэхаха зэманым хеубыдэу Іуэху зэмылIэужьыгъуэу куэдым тепсэлъыхьащ. Абыхэм ящыщу:

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и щIыналъэм хьэрычэт Іуэху мыинымрэ хьэрычэт Іуэху курытымрэ мылькуIэ щадэIэпхъэлъымкIэ, абы пащIа финансэ-кредит Іэмалхэм зегъэужьнымкIэ зэфIэгъэкIыпхъэхэр;

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм газыр кьыщызыгъэсэбэпхэм абы и уасэр зэрыIах щыкIэмрэ Іуэхущапхъэхэр, унагъуэхэр зэблэу кьыхэмыкIыу газкIэ кьызэгъэпэщыныжмрэ;

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм ельэджныгъэмкIэ и Іэнатіэр лэжьакIуэхэмкIэ кьызэрызэрагъэпэщыр егъэфIэкIыныр;

мэхъэм мафIэсхэр кьыщымыгъэхъунымкIэ лэжьыпхъэхэр.

КIэлъыплъныгъэ кьыалэнхэр гъэзэщIынымкIэ хеубыдэу Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Парламентым и Президиумым и зэIущIэхэм щытепсэлъыхьащ:

2010 гъэм Урысей Федерацэм Социальнэ страхованэмкIэ и фондым и Іуэхущапхъэ Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм щыIэм ирагъэжькIыжа лэжьыгъэм кьэрикIуахэм;

Къэрал Іуэхущапіэм - Урысей Федерацэм и Пенсэ фондым и хозяйственнэ-финансовэ Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм щыIэм 2011 гъэм и бюджетыр зэрагъэзащIам.

Депутатхэр сыт щыгъуи нафдзэгубдзапIэу кIэлъоплъ республикэ законхэмрэ программэ хэхахэмрэ зэрагъэзащIам. Отчет зэманым кьыриубыдэу Правительствэм хуэхах зэманым хеубыдэу щыIам ирагъэжьащ «2008 - 2012 гъэхэм Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и агропромышленнэ комплексым зегъэужьныжмрэ» республикэ программэ хэхам и Іуэхукъ1», «Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм щыIэ демографие щытыкIэм зегъэужьныжмкIэ 2015 гъэм нэсыху тещIыхьащ республикэ программэ хэхам и Іуэхукъ1», «Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм щыIэ автомобиль гъуэгуэхэмрэ гъуэгу лэжьыгъэмрэ я Іуэхукъ1» законхэр гъэзэщIа зэрыхьам. Апхуэдэу зыхуэфащэ унафэщIхэр, Іэщlагъэлlэхэр хэту хэтIащ «Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и щылагъуэгуэр хэкум хуэпэжу гъэсэныгъэ дзэм кьыізэрэпэщыхэр гъэхъэзырыныкIэ» 2010 - 2015 гъэхэм ятещIыхьа республикэ программэ хэхар зэрагъэзащIам, «Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм дунейпсо юстицэм зыщегъэужьныжмрэ (2010 - 2012 гъэхэм)» республикэ программэ хэхар зэрагъэзащIэмрэ Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм зэзыгъэкIуэ и судыщIэхэм я Іуэхумрэ.

Мы зэIущIэхэм федеральнэ органхэм я лыкIуэхэри кьрагъэблэгъащ. Хэхауэ кьэбгъэльагъуэ хьунущ «Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм щыIэ оперативнэ, криминоген щытыкIэм и Іуэхукъ1» Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Парламентым и зэIущIэм щекIуэкIа псальэмакьыр.

Пар ламент кIэлъыплъныгъэм и лъэныкъуэкIэ депутатхэм зыубгъуауэ кьагъэсэбэпащ зыхуэфащэ Іэщlагъэлlэхэмрэ унафэщIэмрэ кьрихьэлIэу е нэгъэущ щыIэпхъэм кIуэурэ комитетхэм ирагъэкIуэжа зэIущIэхэр. Абыхэм кьыщыдэта Іуэху нэхъыщхьэхэм ящыщу кьыхэзэгъэщIну сыхуейщ мы кьыкIэлъыкIуэхэр:

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и къэрал мылькум хуэубыдэжэр учет зэращ щыкIэмрэ ахэр кьызэрагъэсэбэпыр егъэфIэкIуэныжмрэ;

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм лэжьапIэншагъэм и лъэныкъуэкIэ щыIэ щытыкIэмрэ ар кьэгъэтIэсхэзэныжмкIэ зэфIэгъэкIыпхъэхэмрэ;

2008 - 2012 гъэхэм мэкъумэш хозяйствэм зегъэужьныжмкIэ, мэкъумэш продукцэм, сырьем, ерыскьыпхъэхэм я рынокым щыIэ щытыкIэхэр зэблэгъэкIыжмкIэ къэрал программэр зэрагъэзащIам.

Нэгъэущ щыIпIэхэм щрагъэкIуэжа зэIущIэхэм депутатхэр щыхэплащ:

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм тезырхэр зэрыщрагъэщIыжмрэ абы пыща лэжьыгъэхэр егъэфIэкIуэнымрэ;

мэкъумэш Іэнатіэр фейдэ кьэту зехьэныжмрэ щыиуэпсыр зэрэзэхуэгъэ кьэгъэсэбэпынымрэ;

«Гэрчнэлмэс» акционэр зегъэхьэныгъэ зэIухам рыноким и Іуэхущапхъэ щыкIуэнымкIэ лэжьыгъэр;

2011 гъэм сабийхэм я гъэмахуэ зыгъэпэсэхугъуэр кьызэрэпэщыным;

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм зи школ кIуэгъуэ мыхьуахэр гъэсэныгъэ зэщIысыр щыхуэзэм ягурыгъыгъаIуэ статьяхэр, законхэр гъэхъэзырыным теухуауэ ирагъэкIуэкI лэжьыгъэм ехьэлIауэ КъБР-м и Парламентым и комитетхэм я унафэщIхэм ята интервьюхэр.

«КъБР-м и Парламент: къэхъукъащIэхэр, Іуэху епльыкIэхэр» псальащхъэм щIэту программэхэр кьэзыт «Къэбэрдей-Балькъэр» кьэрал телеканалымкIэ мазэ кьэс кьагъэлъэгъуащ Іэнатіэ зэмылIужьыгъуэхэм ехьэлIа хьыбарыщIэхэр, Парламентым и комитетхэм, КъБР-м и Парламентым дежщIэ Щылэгъуалэ палатэм зэфIагъэкIэхэр. Апхуэдэу республикэм исхэр и зэманым щыгъуэзэ ящIащ Парламентым щекIуэкIа зэIущIэ зэмылIужьыгъуэхэм.

Гъатхэ сессием кьриубыдэу Парламентым и лэ жьыгъэм теухуа тхыльгъуэ газетхэм 370-рэ кьытраащащ, телевидением видеосюжету 168-рэ кьытащ.

Нужь зэманым КъБР-м и Парламентым и официальнэ сайтыр ирагъэфIэкIуащ. Абы ирагъэкIа информацэм нэрылъагъуэ зиубгъащ. Отчет зэманым кьриубыдэу КъБР-м и Парламентым и пресс-Іуэхущапіэм а сайтым папщIэ материалу 160-м щIигъ у иугъэзэращ. Тхыгъэхэм ящыгъуу Интернетым ирапльащ зыхуэфащэ сурэтхэрэ.

«Депутатхэм и къэпсэлъапIэр» проектым и лэжьыгъэмэ пещIикIи абы хеубыдэу дэтхэнэ депутатми Іэмал егъуэт нэхъ мыхьэнэщхуэ зиIэ, щыхуэм я псэукIэм ехьэлIа Іуэхуэхэм зэрепльыр хэIущIыIу ящыну.

ЗэщIэгъэIуауэикIи сэбэпынагъэ пылъу депутатхэм эрадзлажьэм папщIэ фIыщIэ псальэхэр ахуэфащащ Парламентым и Аппаратым и лэжьакIуэхэм. Щэч кьытесхьэркьым иджырей сессиеми а хабзэфIым зэрыщыпащэнэм, аппаратым кьыпэщыт кьалэнхэрэр тэмэму зэригъэзэщIэнум.

Бжьыхьэ сессием и лъхьэнэмэ ди пащхьэ ящIа кьалэн инхэр ятщ жылагъуэ, кьэрал гъащIэм ехьэлIа хабзэ мардэхэр егъэфIэкIуэным хуэгъэзауэ. Планым хеубыдэ законопроект 70-м щигъ у кьэтщтэну парламент едэIуэныгъэ, конференцу 5 едгъэкIуэкIыну. Апхуэдэу Правит ельствэм и лэжьыгъэм хуэхэтыну зэманым хеубыдэ у Іуэху зэмылIужьыгъуэ 16-м щытепсэлъыхьынущ, комитетхэм Іэщlагъэлlэ, унафэщI зэмылIужьыгъуэхэр кьызэрихьэлIэ е нэгъэущ щыпIэкIэм кьыщыізэрагъэпэщ зэIущIэу 13 ирагъэкIуэкIынущ.

Зыхуэдэгъэувыжа апхуэдэ Іуэхуэхэм зэхъуэжьныгъэхэр ягъэзэнкIэ хъунущ, сыту жыпIэмэ кьыщыкIуэкI щыIэщ икIэщыпIэкIэ хабзэ мар дж эмкIэ зэблэгъэкIын хуей ІуэхуэщIэхэр. Абы кьыхэжьауэ дэ зэпэмыкIуу щыIэ щытыкIэмрэ Іуэхущапіэ зэрыщыгъэзэрагъэпэщ зэIущIэу 13 ирагъэкIуэкIынущ.

Зыхуэдэгъэувыжа апхуэдэ Іуэхуэхэм зэхъуэжьныгъэхэр ягъэзэнкIэ хъунущ, сыту жыпIэмэ кьыщыкIуэкI щыIэщ икIэщыпIэкIэ хабзэ мар дж эмкIэ зэблэгъэкIын хуей ІуэхуэщIэхэр. Абы кьыхэжьауэ дэ зэпэмыкIуу щыIэ щытыкIэмрэ Іуэхущапіэ зэрыщыгъэзэрагъэпэщ зэIущIэу 13 ирагъэкIуэкIынущ.

Парламентыр нафдзэгубдзапIэу бгъэдохьэ ди щыхуэхэм я псэукIэр егъэфIэкIуэным пыща Іуэхуэхэм. Абы хеубыдэ егъэджныгъэр, узышIагъэр хъумэнымрэ, щэнхабзэр, щIыхуэгъэр пенсэхэмкIэ кьызэрэпэщыныр, социальнэ Іуэхутъэгъэхэм ехьэлIа. Абы кьэдгъэкIуэнущ республикэм щыIэ жылагъуэ щытыкIэр, щIыхуэм я гукъыдэжкIэ. Абы кьызыщымыIэ жу, мы Іу зкур ехьэлIау ди щIынальэм и кьэкIэнум, щIэблэщIэр тэмэму гъэсэным.

УэрыпепльакIыжмкIэ уи Іуэху кьызэлытэ кьащта законкэр зэрагъэзащIам теухуа парламент кIэлъыплъныгъэр зэрекIуэкIэр. Мыхьэнэщхуэ зиIэ кьалэнщ Урысей Федерацэм и Президентым Федеральнэ Зэхуэсым Зэрызыхуигъэзамрэ Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Президентым Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Парламентым Зэрызыхуигъэзамрэ кьыщыдэхуэкIэр гъэзэщIэныгъэ кьызэрэпэщынкIэ.

Дызыхьыхьа лъхьэнэм дэ кьытпэщытщ политикэ мыхьэнэщхуэ зиIэ Іу зкурэр - Урысей Федерацэм и Федеральнэ Зэхуэсым и Къэрал Думэм и депутатхэр, щIыпIэ унафэр зезыгъаIуэ органым и депутатхэр хэхыныр. 2012 гъэм и гъатхэпэ гъэм апхуэдэу Урысей Федерацэм и Президентыр хэхауэщ.

Щхьэхуэу къэзгъэльэгъуэну сыхуейщ мы отчетыр Парламентым и бжьыхьэ сессием и апэ зэIущIэм щIэтхьар. Дэ къэтпльытащ абы ирихьэлIэу политикэ парт псомэ я сьездэхэр зэрызэфIэкIынур. Абы ди депутатхэм Іэмал кьаритынущ КъБР-м и Парламентми, федеральнэ парт утыкуми щыгъэфIэгъэкIын хуейкъэ яхъыбыныжмкIэ.

Сэ къызэлытэ парламент парт псомэ я программэхэм зэпкърыхауэ хэпльэн хуейуэ, Сэ щэч кьытесхьэркьым абы хэзэм ящыщу дэтхэнэ зыми ди Парламентым и дежкIэ сэбэп хьун Іуэху пIуыкIакIэр зэрыхэльын.

Си псальэм сэ пыухыдауэ кьызэгъэщакьым Парламентым гъатхэ сессием иригъэкIуэжа лэжьыгъэр и фIагъкIэ зыхуэдэу кьэсльагъэ. Законкэр кьыдэзыгъэкI органым и зэфIэкIыр нэсу кьэзэлытэфIынур ди щIыхуэхэр, кьызэригуэкI хэхакIуэхэрэ. Абы кьыхэжьауэ сэ ди лъахэгъуэхэр, хэхакIуэхэр кьызэрэщIэзгъэпэщ жаIэну, ар егъэфIэкIуэнымкIэ, ныкъусаныгъэхэр гъэзэщIэжьынымкIэ лэжьыпхъэ кьалытэж эр утыку кьрахьэну.

Я политикэ епльыкIэм емыльытауэ, депутат псомэ кьаруурэ зэфIэкIыу яIэр, депутат цIэм кьаринт зэфIэкIэр дыщалъхуа республикэм нэхъри зегъэужьныным ирихьэлIэну щыхуэдэжэ. Дэ адэжкIи едгъэфIэкIуэн хуейщ жылагъуэ Іуэхущапіэхэм, щIыхуэм дазэрыпльащIар. Депутатхэм я дежкIэ Іуэху мыхьэнэншэ щIэкIыным, псэуныгъэм щIыхуэгъэзам и деж. Дэтхэнэ депутатми зыкьыхуэзыгъэзам и Іуэхум ихьэщыпIэхэр икIи нэфI-ней хэмылъу хэпльэн хуейщ. Аращ дэ ди зэфIэкIрэ, гулэвкъэрэ, политикэ бгъэдыхьэкIэрэ кьызэрыдгъэ лъэгъуэну Іэмалыр. Абы кьыхэ экIыу дэтхэнэ депутатми аргуэру зэ солъэу мыхьэнэшхуэ зиIэ а Іэнатіэм нэхъ жьыдж эру зэщIэкъэну.

Зэлушіэм щедэз.

Сиريем кьикІэ жылагъуэ лэжьакІуэхэр: Къэбэрдей Аднан, Гугу Акрам, КІэдыкІуей Ахьмэд.

Нэкіацэ Владимир *(КъБР)*, Щэбэрыкіуэ Умар *(Иорданиер)*, Бэрыкьуэ Нихьэт *(США)*.

Лъэпкъ Іуэхугъэм Истамбыл щытпсэлъыхь

●Дунейпсо Адыгэ Хасэ

Ижь-ижьыж лъандэрэ адыгэм кьыдекІуэкІырт хабзэфІ: ныбжь, пщІэ, Іуныдж зиІэжэр зэхуэсрэ я псэукІэм, лъэпкыр зыгъэпІейтейхэм, кьэкІуэну зэманым тепсэлъыхьу. ГъашІэ зыльэгъуа, зи акъыл тІыса тхъэмадэхэм я чэнджэщ Іушхэр утыку кьышрахьэрт, гупсысэ купщІафІэхэр. КъыщІэтэрт, Іуэхум и хэмыпІэхэр Хасэм щаубзыхурт. Абы кьышуахэсрат нэхъыщІэхэр зытетыр, лъэпкъ Іуэхур ипэкІэ зыгъэкІуатэр.

АПХУЭДЭмыхьэнэ зиІэ Дунейпсо Адыгэ Хасэм и зи чэзу зэхьыхьэр иджыблагъэ Тырку щрагъэкІуэкІащ. Гъэзэщакіуэ гупым бысым яхуэхьуат ильэси 150-м нэблагъэкІэ уэлэбэкьыжмэ Истамбыл псэупІэ зыхуэхьуа адыгэхэм я щІэблэр. Нэхъ пасэм щыІа Хасэмрэ иджыпсту Хэкум щылажьэмэ я пщэ кьыдэхуэхэм нэхъ-рэ нэхъыбэт XIX лІэщІыгъуэм и етІуанэ Іыхьэм залымыгъэкІэ хамэщІ ягъэІэпхьуа ди лъэпкъгъуэхэм XX лІэщІыгъуэм и пэщІэдзэхэм щегъэжьауэ кьыдэгъэзэпэщу зыщІадза Адыгэ Фіыщіэ Хасэхэмрэ Щэнхабзэ центрхэмрэ я кьалэнхэр. А Іуэхур кьышІагупсысар зыт: кьызыхэхута лъэпкъым - бзэкІи, тхыдэкІи, щэнхабзэкІи езыхэм зыкІи кьатемыхуэм - яхэзышІэсыхьыжьымкІэ, я адэжьхэм я щІэнмэ зэрахьэ хьугъуэфІыгъуэ псори яфІэкІуэдыныжмкІэ шынагъэрщ. Аныжь ильэс Тырким щылажьэ Адыгэ Хасэхэм я бжыгъэр 60-м щегъу, абы щыщу 15-р Истамбыл щыІэщ.

ДАХ-м и зэ хуэсыр мы кьалэм щегъэжьэжыныжм пыщІа Іуэхуэхэр зи пщэ дэзыльхьэжкар Истамбыл и Баларбаш къэблэм щылажьэ Хасэм и гуащэу щыта, медицинэ щІэныгъэхэм я доктор, профессор **Шурдым Гюнсепрэ** мегаполисным зи Іуэху мыбЕІуэ кьыщежьэкІуэкІ Кьайсэр вилайетым хиубыдэ Уэун-Ййла щыІнальэм кьиІэхэм я жылагъуэ зэгуэхэныгъэм и тхъэмадэ **Хеймащэ Орхьанрэщ**.

Абыхэм яхуеблэгъат Дунейпсо Адыгэ Хасэм и тхъэмадэ **Ажахьуэ Кьанщобийрэ**, абы и къуэдзэ **ХьэфІыщІэ Мухьэмэдрэ Тэмазэ Анатолэрэ**, Гъэзэщакіуэ гупым хэтхэу **Гугъэв Джихьан, Сербес Нэхьит** (Тырку Республикэ), **Кьуэдзокьуэ Анатолэ, Гъэбзэщыкі Владимир, Нэбэжь Таисэ** (КъБР), **Асльэн Алий, Жу Тимур** (КъШР), **Мэшхуэфі Нэждэт, Бэгъущэ Іэдэм** (Адыгей), ДАХ-м и Советым хэтхэу **Нэкіацэ Владимир** (КъБР), **Гугу Акрэм** (Сирие), **Щэбэрыкіуэ Умар** (Иорданиер), **Юнес (Бэвыкьуэ) Нихьэт** (США). Апхуэдэуи зэхуэсышхуэм кьриІэлат **КІэдыкІуей Ахьмэд, Къэбэрдей Аднан** (Дамаск), **Лъакъуэдыгъу Сусаннэ** (Мейкьуапэ), **Тумэ Рэхьим, Чурей Алий** (Истамбыл), **Есэн Сэбахьеттин** (Кьайсэр), **Хьуажь Фэхьри** (Анкарэ) щыІэ ДАХ-м хэтхэм гуапэ ящыхь уащ кьаІэта Іуэхуэхэм, Тырким и адыгэхэр зыгъэпІейтейхэм зыщагъэгъуэзэн, дяпэкІэ нэхъ гуныгъуу зэдэлэжьэн мурад яІэу УФ-м и консулыстэ нэжьыщхьэу Истамбыл щыІэм и консул-чэнджэщэгъу **Хапилов Александррэ** вице-консул **Дронов Денисрэ** зэІуцІэм зыкьыІэзэрыгагъэхьэлІар.

ДАХ-м и Гъэзэщакіуэ я гупым и зэІуцІэр кьыІэзэІуихэри, ар зэрыгъэкІыну щыкІэмрэ зытепсэльыхьыну Іуэхугъуэхэмрэ кьызэхуэсахэм я пащхьэ щиубзыхуа нэужь, Ажахьуэ Кьанщобий псалъэ иритащ **Хапилов Александр.** Абы жиІащ зэІуцІэм кьызэрыгагъэблэгъар и Іуэтап зэрыхьуар, Тырким щыпсэу адыгэхэм ящэлэжьэну, ядэІэпыкьуну сыт щыгъуи зэрыхьэзырыр.

Хапиловыр кІэщІу кьыстегъэжьащ УФ-м и консульств тІэ нэхъыщхьэу Истамбыл щыІэм я пщІэдзэкІэ кьалэнхэмрэ зэфІигъэкІ лэжьыгъэхэмрэ. Къэбгъэльагъуэмэ, ахэр нэхъыбэу зи ужь итыр щыІнальэм кьиІэхэмрэ иКІэмрэ я Іуэхуэр зыхьэзырыр, апхуэдэуи Урысейм и щыхуэхэу закьыхуэзэыгъаз псоми зыщІэлъэІур Іэмал зэриІэкІэ яхуэщІэнырщ. Александр зэрыжиІамкІэ, Истамбыл и Азие лъэныкъуэмрэ Мрамор хьым и Іуфэм Іусхэмрэщ я нэІэ щІэтыр, зи Іуэху дагъэкІыр. У рысей Федерацэм и консульствэхэр щыІэщ Антальерэ Трабзонрэ.

- Дэ дадолажьэ УФ-м и щыхуэм я лъэпкъэпсэлъэхуэр. Іэмал зиІэ хьэм кьыдэзэрагъэпэща жылагъуэ зэгуэхэныгъэхэм, ар Хасэ ирехъу е Щэнхабзэмкіэ центрэ щрет, - кьэхуигъэщащ Хапиловым. - КьыжьыІапхъэщ дыщІыжьэ кьэралым щыхэхэсхэм иужьрей ильэсхэм гупыпэ нэхъыбэ кьыхуащІэзэрыльэуар, ящхьэ кІуэ Іуэхугъэхэсхэр кьыІэзэрыдэльэІу псори зэрахуэтІэным, зыри зэрядмыгъэщІэхьэныж иужь дитщ. Ди консульствэм и бжэр сыт щыгъуи зэІухащ, ди кьару кьэхъ. псомкІи дыдэзІэпыкьуну дыхьэзэырщ.

Хапиловым жиІам дыщІигъу кьэпсэльащ **Дронов Денисрэ.** Абыи кьэхуигъэщащ сыт хуэдэ лъпкъыми ифІ зыхэлъ Іуэхур щыІпІэм щыпхыпІэкъЫнымкІэ, зыгъэпІейтей етыхьтауэ дэІэпыкьуным зэи кьыІэзэрыпимыкІуэтыр.

Мыхьэнэшхуэ зиІэ Іуэхугъэщ

ЗЭІУЩІЭМэщыштепсэльыхьныхуэм щынэсым, япэу зи псалъэ кьыхэзэыльхьар «Хэку» зэгухьэныгъэм и тхьэмадэ **Нэкіацэ Владимирщ**. Къэпсалъэм зи гугъу ищІар адыгэ жылагъуэ зэгухьэныгъэхэр Зэхэзэгъуэхэм я дунейпсо конгрессым далэжьэным пыщІа Іуэхуэрщ, абы Урысей Федерацэр зэрыхэт щыкІэрщ.

- Мы псалъэмакьыр япэ дыдэу кьыщаІэтар 1991 гъэрщ, - жиІащ Нэкіацэм. - Абы и ужьКІэ екІуэкІа зэхьэужькІынгъэхэм я зэранкІэ конгрессым и Іуэхур зэпагъэм, кьаублэжьуэ кьэгъуэгурыкІуащ. Иужьрей ильэс зыхьыльм Іуэхур нэхъ зэтеубла хьуащ, Урысей Федерацэм и щыхуэ дэзэ хэку щыпсэухэмэ ящыщхэр зэхуэашэс, кьэрал 60-м кьиКІахэр кьЖдуаІэ. Абы и мурад нэхъыщхьэр УФ-м и Іэтащхьэхэм я кьэралым и щыхуэ хамэ щыпІэхэм щыпсэухэм я бжыгъэр, зыхуэныкьуэхэр зрагъэщІэныгъ, яхуэфІэкІымкІэ ядэІэпыкьуну.

Си псалъэмакьым и купщІэр зыхэлЫр Урысей зэхэкуэгъуэхэм я Зэзыгъэуіу сокет кьыІэзрагъэпэщам зы адыгэ зэрыхамагъэхьарщ. Ар ди льэпкъым дежкІэ икьукІэ зэран хьу Іуэхущ, сыт щхьэкІэ жьІэмэ, а советым я тІэхэр ильэсым зэ нэхъ мыхьуми утыкуэшхуэхэм йохьэ, кьэралым и Іэтащхьэхэм яхуоз. Ди зы лІыкІуэ нэхъ мыхьуми абыхэм яхэтамэ, ди льэпкъым и щхьэ кьрикІуар, иджыпсту и Іуэху зытетыр, хамэ щІынапІэ ку дэзым зэрыщыІэфІ-рыпхьар, ахэр кьешэлІэжьынымкІэ щыІэ зэкьыпІэхэр утыкуэшхуэм щыкІэрыпхьт, мис итІанэ нэхъ гулъытІ дгъ уэтынут. Мы юнгрессым кьалэнныхэ уэх эр зыхуегъэзывык: Бзэм теухуауи, хамэ кьэрал щыдадэуэхэм я кьащхьэщыкьыным ехьэлІауи, адэжь щыІнальэм гъэзэщакІу э гупым и зэІуцІэр кьыІэзэІуихэри, ар зэрыгъэкІыну щыкІэмрэ зытепсэльыхьыну Іуэхугъуэхэмрэ кьызэхуэсахэм я пащхьэ щиубзыхуа нэужь, Ажахьуэ Кьанщобий псалъэ иритащ **Хапилов Александр.** Абы жиІащ зэІуцІэм кьызэрыгагъэблэгъар и Іуэтап зэрыхьуар, Тырким щыпсэу адыгэхэм ящэлэжьэну, ядэІэпыкьуну сыт щыгъуи зэрыхьэзырщ.

Хапиловыр кІэщІу кьыстегъэжьащ УФ-м и консульств тІэ нэхъыщхьэу Истамбыл щыІэм я пщІэдзэкІэ кьалэнхэмрэ зэфІигъэкІ лэжьыгъэхэмрэ. Къэбгъэльагъуэмэ, ахэр нэхъыбэу зи ужь итыр щыІнальэм кьиІэхэмрэ иКІэмрэ я Іуэхуэр зыхьэзырщ, апхуэдэуи Урысейм и щыхуэхэу закьыхуэзэыгъаз псоми зыщІэлъэІур Іэмал зэриІэкІэ яхуэщІэнырщ. Александр зэрыжиІамкІэ, Истамбыл и Азие лъэныкъуэмрэ Мрамор хьым и Іуфэм Іусхэмрэщ я нэІэ щІэтыр, зи Іуэху дагъэкІыр. У рысей Федерацэм и консульствэхэр щыІэщ Антальерэ Трабзонрэ.

- Дэ дадолажьэ УФ-м и щыхуэм я лъэпкъэпсэлъэхуэр. Іэмал зиІэ хьэм кьыдэзэрагъэпэща жылагъуэ зэгуэхэныгъэхэм, ар Хасэ ирехъу е Щэнхабзэмкіэ центрэ щрет, - кьэхуигъэщащ Хапиловым. - КьыжьыІапхъэщ дыщІыжьэ кьэралым щыхэхэсхэм иужьрей ильэсхэм гупыпэ нэхъыбэ кьыхуащІэзэрыльэуар, ящхьэ кІуэ Іуэхугъэхэсхэр кьыІэзэрыдэльэІу псори зэрахуэтІэным, зыри зэрядмыгъэщІэхьэныж иужь дитщ. Ди консульствэм и бжэр сыт щыгъуи зэІухащ, ди кьару кьэхъ. псомкІи дыдэзІэпыкьуну дыхьэзэырщ.

Хапиловым жиІам дыщІигъу кьэпсэльащ **Дронов Денисрэ.** Абыи кьэхуигъэщащ сыт хуэдэ лъпкъми ифІ зыхэлъ Іуэхур щыІпІэм щыпхыпІэкъЫнымкІэ, зыгъэпІейтей етыхьтауэ дэІэпыкьуным зэи кьыІэзэрыпимыкІуэтыр.

Мыхьэнэшхуэ зиІэ Іуэхугъэщ

ЗЭІУЩІЭМэщыштепсэльыхьныхуэм щынэсым, япэу зи псалъэ кьыхэзэыльхьар «Хэку» зэгухьэныгъэх

Лъэпкъ Іуэхуэм Истамбыл щытепсэлъыхь

(КІэухыр. ПэщІэдзэр 3-нэ нап.).

Иджыблагъэ Мейкъуапэ щекІуэкІыжа Адыгэ бэрэкъым и махуэ. Машинэ 300 хуэдизу ныпхэр ябыгъыу къажьхьащ, Адыгэ фащэм и махуэм - фокІадзм и 25-м - Іуэху дахэ зэхэтщащ, фащэр зыщыгъ пщащэ зэпхуэхэмэ щІалэ къуданхэмрэ, гъащІэмрэ. Іуща нэхъыжьхьэу ар къызыщылыдыкІэри х эту.

Бэгъуэгъ Іэдэм тепсэлыхьащ зыгъэгузавэхэм, адыгэм ехьэлІаеу республикэ унафэщІхэм я пащьхь къыщаІэта Іуэхуэм, нэгъуэщІхэми.

Шэрджэс Хасэм иригъэкІуэкІ Іуэхуэхэмрэ республикэм щыщыІэ щытыкІэмрэ кІэщІу кьытеувыІащ **Аслъэн Алий.** Абы кьыхэнигъэщащ нэхьапэм КъШР-м и Президенту щытам адыгэхэм я Іуэху дгъэкІыныр кьыззэрымидзар, иджы ягъэуба Іэтащхьэм зэрыхуэрэзэщІ. Хасэм и лэжьыгъэм и гугъу щищІым, адыгэбзэмрэ лъэпкъ хабзэмрэ зехьэным, хьумэным теухуа Іуэху кэуд зэрыригъэжкІуэкІыр кьыхигъэщащ Алий иклІи Къэбэрдей-Балкъэрым къыщежьа «Си бзэ - си псэ, си дуней» зэпеуэр езыхэми кьыдащтауэ кьыззэрызэрагъэпэщыр, апхуэдэуи «Сэтэней гущІ» бзылъхугъэ зэпеуэр илъэс кьэс зэрызэхахьлІэр жиІащ.

ДАХ-м и кьудамэхэу кьэрал, хэгъуэгу зэхуэмыдзэхэм щыІэхэм ятеухуа хьыбархэр кьызэІуихыжьхэр Къэбэрдей Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ **Хьэфыщэ Мухьэмэд** и къэпсэлъэныгъэр. Псом кІэух абы кьигъэльэгъуащ хамэ къэралхэм щыІэ Адыгэ Фыщэ Хасэхэмрэ хэкум щыІэ Хасэ кьудамэхэмрэ я пщэ кьыдахэу я кьалэнхэр зэрыгъэщхьэщыкІыр.

- Ди дежь щылажьэ Хасэхэм я кьалэнщ кьэрал, республикэ унафэщІхэм гу зыльаматэхэм льедгъэ тэну, дэпкъыкъэгъу хуэнькъуэхэм зыщІагъэкъуэнымкІэ хьыбар егъэщІэну , лъэпкъым и Іуэху кІуэтэн папщІэ щІапхъэхэр ягу кьэдгъэкІыну, - жиІащ Хьэфыщ1эм. - Кьэтпцыгъэ илъэсым кьриубдэу Къэбэрдей Адыгэ Хасэм щыІэ Іуэхуэ 590-рэ хуэдизым лъэІукІэ зыкьыхуагъэзащ. Абыхэм ящыщу 50-мкІэ ди республикэм и Іэтащхьэм дельэІуати, дигъэщІэхьуакьым. Ахъщэ Іуэху хэтми, лэжьапІэ зыкъыгъэтыным ехьэлІами, сабий сымаджэхэр гъэхьужьыным пыщІамэ - псори кьытхуищащ. Зыкьытхуэзыгъэзахэм я лъэІум ельытаеу, дэри тхуээфІэкІ кьэдгъэнакьым, ди кьэару кьимыкьхэм я хэкІыпІэхэр яжеІащ, зызэкьуагъэзапхьэмкІэ чэнджэщ ятташ.

Кьыхэзгъэщыну сыхуейщ Хасэхэм я кьалэн нэхьыщхьэмэ хиубыдэ зы Іу жуІуэ - ар бзэр хьумэным, зегъэужьыным телэжьэнымрэ. Бзэр щымыІэмэ, лъэпкъри щыІэнукъым. Абы кьыхэкІкІэ, ди кьару нэхьыбэр зытедгъэпсыхьын хуейр бзэр, хабзэр, щэнхабзэр хьумэнырщ, хэкурысхэм хэхэсхэм зыщІагъэкъуэнырщ.

Абы и льэныкьуэкІэ зы щапхъэ кьэсхьыну сыхуейщ. Иджыблагъэ дэ дыщыІащ Ставрополь крайм хиубыдэ Курской крайм щыщ адыгэ кьуажэ щыкІуитІым. Тырк ум кьикІыжауэ, илъэс 20 хьуауэ Налшык щыпсэу Едыдж Нихьаи и унагъуэм кьыбгъэдэкІыу компьютериту ягъэ Іуща нэхъыжьхьэу ар кьызыщылыдыкІэри х эту.

Бэгъуэгъ Іэдэм тепсэлыхьащ зыгъэгузавэхэм, адыгэм ехьэлІаеу республикэ унафэщІхэм я пащьхь кьыщаІэта Іуэхуэм, нэгъуэщІхэми.

Бзэр хьумэным, зегъэужьыным, щІэблэм яІурылъу къэгъэхъуэным и лъэныкьуэкІэ мыхьэнэшхуэ иІэщ илъэс къуэ хьуауэ кьетхьэжьа «Си бзэ - си псэ, си дуней» зэпеуэм. Ар кьыхэзгъэкІ зэпеуэ пщалъэхэм ягу кьеІажьами, республикэм и фестиваль зэрыхьурэ куэд щІащ. Абы илъэс кьэс егъэджакІуэ Іэзэхэм я Іуэху гъэдыдьэкІэхэр щагъэлъагъуэ, бзэр джыным ехьэлІа Іэмальщ1эхэр утыку кьыщрахь, нэхьыщхьэращ, анэдэлъхубзэм хуаІэн хуей лъагъуныгъэр кьыдэкІуэтей щІэблэм я гум кьыщагъэуш.

Лъэпкъым и хъуГуэфІгъуэ нэхьыщхьэм щытепсэлъыхьым Мухьэмэд кьыхигъэщащ, зи унафэщІ «Адыгэ псалъэ» газетым и Іэмалхэр кьигъэсэбэпурэ, ныжьрей илъэс зыбжанэм псалъэ 300 хуэдизу бзэм кьыззэрихагъэхьэжар, ар е псалъэщІ, е ялъщІэхуэжауэ щыта псалъэ купщафІэхэщ.

ДАХ-м, КъАХ-м я фыгъэкІэ блэкІа илъэсым дунейм кьытехьа тхьылъхэмрэ кьыдэкІыным хуагъэхьэзыра-хэмри я гугъу ищІащ Хьэфыщ1эм. КьыдагъэкІыну щыІэ хьэзыгъэхьэзыра-хэмри я гугъу ищІащ Хьэфыщ1эм. КьыдагъэкІыну щыІэ Хасэм я кьалэнхэм я ныкьуэкІ. Абы и жэуапу льэІукІэ зыкьыхуагъэзащ.

Абыхэм ящыщу 90-мкІэ ди республикэм и Іэтащхьэм дельэІуати, дигъэщІэхьуакьым. Ахъщэ Іуэху хэтми, лэжьапІэ зыкъыгъэтыным ехьэлІами, сабий сымаджэхэр гъэхьужьыным пыщІамэ - псори кьытхуищащ. Зыкьытхуэзыгъэзахэм я лъэІум ельытаеу, дэри тхуээфІэкІ кьэдгъэнакьым, ди кьару кьимыкьхэм я хэкІыпІэхэр яжеІащ, зызэкьуагъэзапхьэмкІэ чэнджэщ ятташ.

Кьыхэзгъэщыну сыхуейщ Хасэхэм я кьалэн нэхьыщхьэмэ хиубыдэ зы Іу жуІуэ - ар бзэр хьумэным, зегъэужьыным телэжьэнымрэ. Бзэр щымыІэмэ, лъэпкъри щыІэнукъым. Абы кьыхэкІкІэ, ди кьару нэхьыбэр зытедгъэпсыхьын хуейр бзэр, хабзэр, щэнхабзэр хьумэнырщ, хэкурысхэм хэхэсхэм зыщІагъэкъуэнырщ.

Абы и льэныкьуэкІэ зы щапхъэ кьэсхьыну сыхуейщ. Иджыблагъэ дэ дыщыІащ Ставрополь крайм хиубыдэ Курской крайм щыщ адыгэ кьуажэ щыкІуитІым. Тырк ум кьикІыжауэ, илъэс 20 хьуауэ Налшык щыпсэу Едыдж Нихьаи и унагъуэм кьыбгъэдэкІыу компьютериту ягъэ Іуща нэхъыжьхьэу ар кьызыщылыдыкІэри х эту.

Бзэгъуэгъ Іэдэм тепсэлыхьащ зыгъэгузавэхэм, адыгэм ехьэлІаеу республикэ унафэщІхэм я пащьхь кьыщаІэта Іуэхуэм, нэгъуэщІхэми.

Шэрджэс Хасэм иригъэкІуэкІ Іуэхуэхэмрэ республикэм щыщыІэ щытыкІэмрэ кІэщІу кьытеувыІащ **Аслъэн Алий.** Абы кьыхэнигъэщащ нэхьапэм КъШР-м и Президенту щытам адыгэхэм я Іуэху дгъэкІыныр кьыззэрымидзар, иджы ягъэуба Іэтащхьэм зэрыхуэрэзэщІ. Хасэм и лэжьыгъэм и гугъу щищІым, адыгэбзэмрэ лъэпкъ хабзэмрэ зехьэным, хьумэным теухуа Іуэху кэуд зэрыригъэжкІуэкІыр кьыхигъэщащ Алий иклІи Къэбэрдей-Балкъэрым кьыщежьа «Си бзэ - си псэ, си дуней» зэпеуэм зэрызэрагъэпэщыр, апхуэдэуи «Сэтэней гущІ» бзылъхугъэ зэпеуэр илъэс кьэс зэрызэхахьлІэр жиІащ. Абы илъэс кьэс егъэджакІуэ Іэзэхэм я Іуэху гъэдыдьэкІэхэр щагъэлъагъуэ, бзэр джыным ехьэлІа Іэмальщ1эхэр утыку кьыщрахь, нэхьыщхьэращ, анэдэлъхубзэм хуаІэн хуей лъагъуныгъэр кьыдэкІуэтей щІэблэм я гум кьыщагъэуш.

Лъэпкъым и хъуГуэфІгъуэ нэхьыщхьэм щытепсэлъыхьым Мухьэмэд кьыхигъэщащ, зи унафэщІ «Адыгэ псалъэ» газетым и Іэмалхэр кьигъэсэбэпурэ, ныжьрей илъэс зыбжанэм псалъэ 300 хуэдизу бзэм кьыззэрихагъэхьэжар, ар е псалъэщІ, е ялъщІэхуэжауэ щыта псалъэ купщафІэхэщ.

ДАХ-м, КъАХ-м я фыгъэкІэ блэкІа илъэсым дунейм кьытехьа тхьылъхэмрэ кьыдэкІыным хуагъэхьэзыра-хэмри я гугъу ищІащ Хьэфыщ1эм. КьыдагъэкІыну щыІэ Хасэхэм я кьалэнхэм я ныкьуэкІ. Абы и жэуапу льэІукІэ зыкьыхуагъэзащ. Абыхэм ящыщу 90-мкІэ ди республикэм и Іэтащхьэм дельэІуати, дигъэщІэхьуакьым. Ахъщэ Іуэху хэтми, лэжьапІэ зыкъыгъэтыным ехьэлІами, сабий сымаджэхэр гъэхьужьыным пыщІамэ - псори кьытхуищащ. Зыкьытхуэзыгъэзахэм я лъэІум ельытаеу, дэри тхуээфІэкІ кьэдгъэнакьым, ди кьару кьимыкьхэм я хэкІыпІэхэр яжеІащ, зызэкьуагъэзапхьэмкІэ чэнджэщ ятташ.

Кьыхэзгъэщыну сыхуейщ Хасэхэм я кьалэн нэхьыщхьэмэ хиубыдэ зы Іу жуІуэ - ар бзэр хьумэным, зегъэужьыным телэжьэнымрэ. Бзэр щымыІэмэ, лъэпкъри щыІэнукъым. Абы кьыхэкІкІэ, ди кьару нэхьыбэр зытедгъэпсыхьын хуейр бзэр, хабзэр, щэнхабзэр хьумэнырщ, хэкурысхэм хэхэсхэм зыщІагъэкъуэныр щ.

Абы и льэныкьуэкІэ зы щапхъэ кьэсхьыну сыхуейщ. Иджыблагъэ дэ дыщыІащ Ставрополь крайм хиубыдэ Курской крайм щыщ адыгэ кьуажэ щыкІуитІым. Тырк ум кьикІыжауэ, илъэс 20 хьуауэ Налшык щыпсэу Едыдж Нихьаи и унагъуэм кьыбгъэдэкІыу компьютериту ягъэ Іуща нэхъыжьхьэу ар кьызыщылыдыкІэри х эту.

Бэгъуэгъ Іэдэм тепсэлыхьащ зыгъэгузавэхэм, адыгэм ехьэлІаеу республикэ унафэщІхэм я пащьхь кьыщаІэта Іуэхуэм, нэгъуэщІхэми.

Шэрджэс Хасэм иригъэкІуэкІ Іуэхуэхэмрэ республикэм щыщыІэ щытыкІэмрэ кІэщІу кьытеувыІащ **Аслъэн Алий.** Абы кьыхэнигъэщащ нэхьапэм КъШР-м и Президенту щытам адыгэхэм я Іуэху дгъэкІыныр кьыззэрымидзар, иджы ягъэуба Іэтащхьэм зэрыхуэрэзэщІ. Хасэм и лэжьыгъэм и гугъу щищІым, адыгэбзэмрэ лъэпкъ хабзэмрэ зехьэным, хьумэным теухуа Іуэху кэуд зэрыригъэжкІуэкІыр кьыхигъэщащ Алий иклІи Къэбэрдей-Балкъэрым кьыщежьа «Си бзэ - си псэ, си дуней» зэпеуэм зэрызэрагъэпэщыр, апхуэдэуи «Сэтэней гущІ» бзылъхугъэ зэпеуэр илъэс кьэс зэрызэхахьлІэр жиІащ.

Бзэр хьумэным, зегъэужьыным, щІэблэм яІурылъу къэгъэхъуэным и льэныкьуэкІэ мыхьэнэшхуэ иІэщ илъэс хуэд хьуауэ кьетхьэжьа «Си бзэ - си псэ, си дуней» зэпеуэм ар кьыззэрыгъэкІэщІ. ГъэзэщІакІуэ гупым и пащьхь Хьэфыщ1эм кьрихащ къэбэрдей усакІэ, зэдзэкІакІуэ Іэзэ Уэрэзей Афлик (адыгей тхакІуэхэм, XIX лъэщІыгъуэм псэуа, ди льэпкъым дахэу тетхьыха шэщэн, ингуш, курджы, осетин усакІуэхэм, урыс поэзием щыщу Пушкин Александр, Лермонтов Михаил сымэ я Іэдакьэщ1экІэр зэридзэкІащ), Балькъэр Кьаздоч (льэпкъ гъуэзджэм зегъэужьыным, ижь-ижьык льандэрэ адыгэм кьыдэгъуэгурыІуэ хьугъуэфІыгъуэхэр зхьумэным хуолажьэ), Хъущ Аслъэнбэч, Махуэ Билал (спортымкІэ екъуІэныгъэ шхуэхэр зыІэрагъэхьащ) сымэ ДАХ-м и саугъэтыр яхуэфащэу кьыззэрильытэр.

Адэжь, зыгъэпейтей Іуэхугъуэхэм я гугъу щищІым, Хьэфыщ1эр кьытеувыІащ хамэ кьэрал щыпсэу адыгэхэм я щыІэкІэ-псэукІэм, тхьыдэм, щэнхабзэм екъэлІаеу 1965 гъэ льандэрэ зэхухихьэ-са хьэпшыпхэмрэ дэфтэрхэмрэ я егъэзэлІэ нобэр кьыздэсым зэримыІэр. Мызэ-мытІэу кьызэригъэпэща «Хэхэс адыгэхэр» гъэлъэгъуэныгъэм утыку кьыщирихьа экспонат мин 20-р зыщІэлъэІуэн, хьумэ щыхьуН, щагъэльэгъуэн музей кьыщІэлъхьуным, е Налшык дэт Льэпкъ музейм зы кьудамэ щыхухахьыным зэрыщІэхьуэпсыр кьыхигъэщащ Мухьэмэд. Абы и жэуапу ДАХ-м и тхьэмадэ Ажахъуэ Къаншобий кьыхихьльащ а Іуэхуэр нэхъ тэрэз зэрыхьунур яубзыхуу, КЪР-м и Президентым льэІукІэ зыхуагъаззэмэ, зэрыНэхьыфІыр.

Олимп Джэгуэхэм, льапсэрыхьм, нэгъуэщІхэми ятеухуауэ

УРЫС-КАВКАЗ зау зр зэриухэрэ илъэси 150-рэ зэрырикъум иращІыкІыну дахэдапщэхэм ятеухуауэ ДАХ-м хэтхэр щызэпсалъэм, **Ажахъуэ Къаншобий** жиІащ а Іуэхуэр комитет гуэрым и тхьилъыр; Бацэжь Мухьэмэдэ Хьэр томий хьу и щІэлъаузэр (энциклопедиер) - урысыбзэкІэ, итІанэ - адыгэбзэкІэ; франджы балетым, литературэм хэльхьэныгъэшхуэ хуэзыща Щамырз Моникэ (Черинэ Людмилэ) и Іэдакьэ кьыщІэкІа «Льагъуныгъэр гъуджэм кьощ» тхьылъыр урысыбзэкІэ зэрэзэкІауэ; дуней псом щыщІэрыІуэ ди льэпкъэгъуэхэм я щІэхэмрэ кьыщалъхуамрэ зэрыт махуэгъэпсыр, нэгъуэщІхэри.

Нэгъабэ ДАХ-м и Совет тым унафэ кьыштагъэ щыта Дунейпсо Адыгэ Хасэм и сагугъэтхэр етыным теухуауэ. Абы кьыщыгъэльэгъуащ льэпкъ Іуэхум жыдкэрэ хэт адыгэм хьэлэлу хуэлажьэ кьупсэхэм, зыпэрыт ІэнатІэ ельытаКІэ унэтІыныгъэ зэмылІэужьыгъуэхэмкІэ зэщхьэщыхауэ, гулыитэ хуащІыну. Абы ехьэлІа пэт Іуэхугъуэр кьыхэзыльхьар Хьэфыщ1эм и Мухьэмэд кьыхигъэщащ кьэпсальэм. **Бэгъуэгъ Іэдэм** зэрыжиІамкІэ, Олимп Джэгуэр Сочэ щегъэкІуэкІыныр Урысейм кьышыдащ: тэнэр адыгэ льэпкъыр зыхуейхэр я дежь щыпхькІмэщ.

Кьаэта Іуэхум зэуэ унафэ зэрыпхутемыщІыкІыныр жиІэри, Ажахъуэ Къаншобий кьыхихьльащ УФ-м и Іэтащхьэхэм ящыкІри зэ тхьыгъэкІэ зыхуагъэзэнымкІэ ДАХ-м и зы зэІущІэ кьэрагъэблагъэу зэпсэльнэ Іуэхум хэкІыпІэфІ зэрызыхэльнур.

- Мыпх уэдэу уэдэдауэ, щІэ пэгъуалэм зы жаІэу, ДАХ-м хэтэм нэгъуэщІ цыху зыхуу ззэхэткІэ Іуэхуэр кІуэтэнукьым, - жиІащ **Тумэ Рэхьми.** - Методологие бгъэдыхьэкІэм тепщІыхьмэ, дунеим адыгэу тетым я лЫкІуэхэр зыхэт Дунейпсо Адыгэ Хасэр чэнджащІу, абы кьыщтэ унафэм адрей псори арэзы дэхьун хуейуэ ираща. Апхуэдэу мыхьуэрэ референдум егъэкІуэкІын хуейщ. Зым фІыщІэу, зым хужьщ жиІэкІэ зэфІэкІынукьым. Иджыри зэ кьытызогъэзэжри, льэпкъым пщІэ зыхуищІ, лЫкІуэ ищІа цыху зэпІэзэрыпТ ДАХ-м х зэтэри, кьафцтэ унафэмкІэ арэзы дыхьунущ.

Рэхьми и псальэхэр дилыгъащ Ажахъуэм икІи Іуэхум кІууэ хэзыщІыкІ цыху зыбжанэ хахьы абы елэжьын хуейуэ кьызэрилытэр кьыхихигъащ. Абы папщІэ, кьэрал зэхуэмыдзэхэм щыІэ Хасэхэм я епльыкІэр тхауэ кьыхуагъэхьыну кьалэн ящыщІри, пІалъэ яхуигъэуващ ДАХ-м и тхьэмадэм.

Адэжь псалъэ зрата, ДАХ-м и Кьэзэщыдэ гупым хэт **Мэшхуэфі Нэждэт** кьызэхуэсахэм я пащьхь кьрилъхьащ хасапщІэр эрратым, кьыхэкІ мылькум, ар зытратэкІуэдэм теухуа хьыбарыр.

ДАХ-м и Гъэзэщ1акІуэ гупым хэтхэм жаІа псори кьалъытэри, кьыщІэтэхэм

ехьэлІа унафэхэр кьащтащ, языныкьуэ Іу жухэр «зэІухауэ» кьагъэзэщ, нэхъ тэмэму ябзыхуэмэ, унафэ тращІыхьыну.

НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэ.
Налшык - Истамбул.

ХьэщІэхэмрэ бысымхэмрэ фэепльа сурэт зытрагъэхащ.
2011 гъэ, жэпуэгъуэм и 7.

Экономикэ | Политикэ

Махуэку

Кавказ Ищхъэрэ | Жылагъуэ Іуэху

Къагъэгугъэ - къагъэпцІэж

Зи гугъу тщІыр Ставрополь-ем щыщ Александров куейм и нэхъ щІыпІэ пхыдзам щыІэ Мэз хуей кьуажэ щыкІуущ. Нэхъапэм Іуэм мыбы мёдпункти, клуби дэтащ, ауэ иджы кьыдэнар тыкуэным и закъуэщ. Абы кьыбГырыт жыгеишхуэм щІэсу жыІэм щыпсэуэр зэрэсалъэ, зэдозэрэшэр. Іэдэжм я щхьэфэ иІэбэу.

ДЭ ШЭДЖАГЪУЭУ дыкъэкащ тыкуэным иІи абы кьыщІэкІыж щэхуакІуэхэм деПсэльащ. КьызэрыщІэкІамкІэ, кьуажэм щыпсэур щІыкъ щэ ныкъуэм нэблагъэщ, я нэхьыбэри, зэрыжаІащ, пионерхэмрэ пенсионерхэмрэ.

- Ныбжьыщ1эхэр зэбгрыкІащ лэжьапІэ кьалъхьэуну. - мащэта Тереховэ Любэ, поселкэм и старостэр. - Нэхьапэм мыІеІуэ дыпсэурт - пхъэщхьэмыщ1хэ совхозым дигъашхэрт. Ар зэрыщІыкІэжра ди псэуКІэр хуабжьу зэІыхьащ, кьэдгъащІэри гъащІэу кьэплъытэ ьунукъым.

Зыри яІэхьым

Тереховэр нэхъапэм медпунктым щылэжьащ, иджы уэрам комитетым и унафэщІщ. Жыжьэрщ, жиІащ. Ауэ, кьуажэм и Іуэхуэхэр зэрихуэну арэзы щІэхъуари. ЦІыхуэхэм абы дзыхь хуащІ, я гурыгъу-гурыщІэ псори хуаІуэтэ.

- ЕрагъкІэ си унэм телефон щІезгъэгъэувэн схуэзфІэкІащ, - жеІэ цІыхубзым. - УнафэщІхэм я щхьэр языгъэужьагъэщ. Иджы «ДэІэпыкьуэгъу псынщІэм» укъеджэ, районым, уеблэмэ кьалэхэм упсалъэ мэхъу.

Ар щогугІыкІ и текІуэныгъэм, ауэ кьызыхэкІыр сымыщІэу сэ сыкьэонэщхьэкІ. Кьуажэм гази псы зэрыкІуэ бжьамиди, школи, сабий сэди иІэкъым. ЛІыжьхэмрэ фызыжьхэмрэ я кьэрыльхъупхъурыпхъухэр яПІ, я бынхэр ахъщ кьалэжьу щыпІэ жыжьэ щыІэхуКІэ хадэри зэрахьэ. Ауэ жьыкІэфэкІэхэм куэд яхуэзэфІэкІыну? Я нэхьыбэр сымаджэщ, ныкъуэдыкъуэщ. Джэдкъаз тІэкІу зэрахуэ.

- Псыр дэнэ кьИфхрэ? - соупщІ старостэм.

КьызэрыщІэкІымкІэ, абы и гъунэгъуу чеишхуэ щытщ. ПІалъэ яГъэувам тету кьашэурэ абы псы ирагъкъуэ, щІыІэ хъухукІэ. ЩІымахуэм дже лЫжьыхэр псынэм кІуэурэ мылыр якъутэн хуей мэхъу, Ар напэтекъэ ди зэманым? Ар кьафІэІуэхукъым кьуажэдэсхэм зыгуэркІи ядэмыІэпыкъу унафэщІхэм. Иджы лЫжь-фызыжьхэм щІымахуэпхъэ хуагъэхьэзыр - я нэсыпщІи, мэзыр гъунэгъущ. Ауэ абы насыпкІэ уеджэ хъуну?

Тыкуэным зи гурыфІыгъуэхэр

Губернатору щытами, иджырей кІэщ унафэщІхэми кьуажэдэсхэр куэдрэ кьагъэгугъащ газ хуащэну. Хэбгъэзыхьмэ, метрищэ зыбжанэ фІэкІа зимыкІыхьагъ уэрамым асфальт тралъхьэфыркъым.

Мыхъумыщ1агъэ? Мыхъумыщ1агъэщ! Апхуэдэ щхьэкІэ зэпэщыс кьуажэ цІыкІу зыбжанэр зэщІзэзгъэхьэ поштэхьэм лЫкъуэрыгъажэ зэрырамыри. Жаіэ апхуэдэ щІэ псори хуаІуэтэ.

- ЕрагъкІэ си унэм телефон щІезгъэгъэувэн схуэзфІэкІащ, - жеІэ цІыхубзым. - УнафэщІхэм я щхьэр языгъэужьагъэщ. Иджы «ДэІэпыкьуэгъу псынщІэм» укъеджэ, районым, уеблэмэ кьалэхэм упсалъэ мэхъу.

Ар щогугІыкІ и текІуэныгъэм, ауэ кьызыхэкІыр сымыщІэу сэ сыкьэонэщхьэкІ. Кьуажэм гази псы зэрыкІуэ бжьамиди, школи, сабий сэди иІэкъым. ЛІыжьхэмрэ фызыжьхэмрэ я кьэрыльхъупхъурыпхъухэр яПІ, я бынхэр ахъщ кьалэжьу щыпІэ жыжьэ щыІэхуКІэ хадэри зэрахьэ. Ауэ жьыкІэфэкІэхэм куэд яхуэзэфІэкІыну? Я нэхьыбэр сымаджэщ, ныкъуэдыкъуэщ. Джэдкъаз тІэкІу зэрахуэ.

- Псыр дэнэ кьИфхрэ? - соупщІ старостэм.

КьызэрыщІэкІымкІэ, абы и гъунэгъуу чеишхуэ щытщ. ПІалъэ яГъэувам тету кьашэурэ абы псы ирагъкъуэ, щІыІэ хъухукІэ. ЩІымахуэм дже лЫжьыхэр псынэм кІуэурэ мылыр якъутэн хуей мэхъу, Ар напэтекъэ ди зэманым? Ар кьафІэІуэхукъым кьуажэдэсхэм зыгуэркІи ядэмыІэпыкъу унафэщІхэм. Иджы лЫжь-фызыжьхэм щІымахуэпхъэ хуагъэхьэзыр - я нэсыпщІи, мэзыр гъунэгъущ. Ауэ абы насыпкІэ уеджэ хъуну?

Тыкуэным зи гурыфІыгъуэхэр

Губернатору щытами, иджырей кІэщ унафэщІхэми кьуажэдэсхэр куэдрэ кьагъэгугъащ газ хуащэну. Хэбгъэзыхьмэ, метрищэ зыбжанэ фІэкІа зимыкІыхьагъ уэрамым асфальт тралъхьэфыркъым.

Мыхъумыщ1агъэ? Мыхъумыщ1агъэщ! Апхуэдэ щхьэкІэ зэпэщыс кьуажэ цІыкІу зыбжанэр зэщІзэзгъэхьэ поштэхьэм лЫкъуэрыгъажэ зэрырамыри. Жаіэ апхуэдэ «техникэ лъэщ» иратын папщІэ жылагъуэхэм яку километри 10 дэлъын хуейуэ. А мардэм зымащІкІэ нэсыр-кьым пощтэхьэм зэпич гъэгуанэр. Мис ар бюрократыгъэ дыдэщ! Аращи, щыятІэми щыуаеми пощтэхьэм льэсу цІыхуэхэм яІэрГъэжьэн хуей мэхъу письмохэр, газетхэр, псом хуэмыдэу зыпэплъэ пенсэхэр...

ЖыІэнщи, пенсионерхэмрэ ныкъуэдыкъуэхэмрэ я ахъщэкІэщ кьуажэдэсхэр я тыкуэным зэрыщІащхуэри. Зыхуеину псори зэуэ кьащІэху - ерыскьыкІэхэм я мызакъуэу, абы яшэ цІыкІуэхэр зыщІэлъэІуэ я хьэпшыпхэри.

- Ди кооператорхэм яхуэдэу псоми гудзакъэ яхэлъамэ арат, - жеІэ фызыжь дыдэ Вахмяниной Светланэ. - ДызыщІэлъэІуэ псори кьыхтуагъэс. Нэхьапэм хьэпшыпгъэр къэтщэхунымэ ди гъунэгъу Дубровкэ дыкІуэн хуей хьуат. ТІэжьжьэкъым: мэз льагъуэм утету километритІ пкІун хуей кьудейщ. Ауэ ар зыхуэзэфІэмыкІынухэри щІэщ.

Властхэм кьафІэмыІуэхуэ цІыкІуэхэм я гурыфІыгъуэ закъуэр тыкуэныщ. Нэхъапэм ар тепІъэджэт, иджы екІуу зэрахьащ. Тыкуэным тыншу ІуІохьэ. Абы щІэлъщ хьэпшыпІ эмыщІэужьыгъуэ куэд, щІэзэпыу ьсэмыхьуэу мыбы щІакхъуэ, курпІэ, сэхуран дагъэ, бдзэжьей, нэкуль зэмылІэужьыгъуэхэр, хадзкэкІэмрэ пъэщхьэмыщхьэхэмрэ кьашэ. ИкІи, дауи, ящІыгъужьи хуейщ кьужжэдэхэм фІэкІыпІэншэу яІэн хуей кІэлошхэри.

Жылэм щыпсэуэхэмрэ кооператорхэмрэ апхуэдизу зэгуроІуэри, я мурадщ тыкуэным кафе хащІыхьыну. Абы щагъэлъапІэ хъунущ гуфІэгъуэхэр, кьащІалъхуэ махуэхэр, н. къ. Райпом кьИгъэгугъащ къадэІэпыкьуну - хьарзынэу пэш лей щыІэщ...

ШУБСКАЯЛюбовь.
«Аргументы и факты».

● Украинэ

ЦІыхубзхэмрэ цІыхухъухэмрэ зэхуагъадэ

Украинэм пенсэ зэрышат щыкІэм зэхъуэкІыныгъэшхуэхэр щиГъэтащ.

ИДЖЫ кьэралым и цІыхубзхэр пенсэ щагъэкІуэну я ныбжьыр илъэс 60 ирикъуа иужьщ. Абы и льэныкьуэкІэ ахэр хуагъэдащ цІыхухъухэм. Пенсэ нэхъыбэ дыдэу хуагъэувынури доллар миныМ щІигъэнукъым.

Пенсэ щагъакІуэ ныбжьыр зэрагъэкІуэтащ мы зэманым цІыхухэр нэхъыбэу зытепсэлъыхьыр. Зэ епльыгъуэкІэ, ар захуагъэкъым. АрщхьэкІэ мы Іуэхуэр экономикэми демографиеми ельытащ. Ягъэрауэ, Украинэм цІыхубзхэр цІыхухъухэм нэхърэ щынэхъыбэщ - цІыхухъуи 8-м цІыхубзи 10 щахуоз. ЕтІуанэрауэ, украин цІыхухъухэр ГащІэ и КІэщІу - ику итУ илъэс 62-рэщ зэрыпсэур. Промышленность и льэныкьуэкІэ зэзыужьа щІыналъхэм ар, уеблэмэ, щынэхъ мащІэжщ. Абы кьыхэхьІуу, цІыхухъухэр пенсэ щагъакІуэ ныбжьыр ягъэкІуэтэным кьаугъэшхуэ кьиІкьунт. Мы зэманыр, кьапщтэмэ, а кьэралым ущрихьэ ныбжьыр 1961 гъэм мэлыжьыхьым и 1-м и ужькІэ кьалъхуа украин цІыхубзхэрщ. Мы зэманым илъэс 55-м нэблэгъахэм илъэс кьэс илъэс ныкьуэ хущагъунущ». Ахэр пенсэ щыкІуэнри 2021 гъэм мэлыжьыхьым и 1-м и ужькІэщ. Хабзэр яльэІесащ кьэралкъуэкІыжьыкІуэ щыІэ Хабзэр ЧэнджащІу, абы кьыщІэнафэм адрей псори арэзы дэхьун хуейуэ ираща. Апхуэдэу мыхьуэрэ референдум егъэкІуэкІын хуейщ. Зым фІыщІэу, зым хужьщ жиІэкІэ зэфІэкІынукьым. Иджыри зэ кьытызогъэзэжри, льэпкъым пщІэ зыхуищІ, лЫкІуэ ищІа цыху зэпІэзэрыпТ ДАХ-м х зэтэри, кьафцтэ унафэмкІэ арэзы дыхьунущ.

Рэхьми и псальэхэр дилыгъащ Ажахъуэм икІи Іуэхум кІууэ хэзыщІыкІ цыху зыбжанэ хахьы абы елэжьын хуейуэ кьызэрилытэр кьыхихигъащ. Абы папщІэ, кьэрал зэхуэмыдзэхэм щыІэ Хасэхэм я епльыкІэр тхауэ кьыхуагъэхьыну кьалэн ящыщІри, пІалъэ яхуигъэуващ ДАХ-м и тхьэмадэм.

Адэжь псалъэ зрата, ДАХ-м и Кьэзэщыдэ гупым хэт **Мэшхуэфі Нэждэт** кьызэхуэсахэм я пащьхь кьрилъхьащ хасапщІэр эрратым, кьыхэкІ мылькум, ар зытратэкІуэдэм теухуа хьыбарыр.

ДАХ-м и Гъэзэщ1акІуэ гупым хэтхэм жаІа псори кьалъытэри, кьыщІэтэхэм

ехьэлІа унафэхэр кьащтащ, языныкьуэ Іу жухэр «зэІухауэ» кьагъэзэщ, нэхъ тэмэму ябзыхуэмэ, унафэ тращІыхьыну.

НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэ.
Налшык - Истамбул.

● Улахуэ

Проценти 6,5-кІэ хагъахъуэ

Наіуэу зэрыщытщи, кьаруи игъэтащ жэпуэгъуэм и 1-м щыщІэдзауэ Федеральнэ бюджет Іуэхущапіэхэм, кьэрал органэхэм я лэжьакІуэхэм я улахуэхэм проценти 6,5-кІэ хагъэхьэныным теухуауэ Уфэм и Правительствэм кьыдигъэкІа унафэм.

УНАФЭМ Іэ тезыдза Путин Владимир апхуэдэ щІыкІэкІэ игъэзэщІащ Профсоюз щхьэхуитхэм я Орэдыдэм щІышІэлэм и 1-м иригъэкІуэкІа съездым кьызэрыщІигъэгугъахэр: «Федеральнэ бюджетым кьыхах улахуэм ирипсэхэм я улахуэхэр кьэІэтыным егъэщІылІауэ жыІэ-мэ, да а Іуэхум 2011 гъэм и гъэмахуэм кьытедгъэзэжыну. Ди бюджетым я кьару дахуэну псори зэпэтІыьытынрэ, унафэ тетщІыхьыжынущ». А зэрыжиІа дыдэм хуэдэуи зэпалъытащ, унафи тращІыхьащ.

Улахуэхэм хухагъахьэу егъэджэныгъэм, узынщагъэр хьумэным, щэнхабзэм я Іэнатіэ псоми я лажьакІуэхэм. НэгъуэщІу жыпІэмэ, кьулейсыу зэрыпсэум куэдрэ тепсэлыхьа егъэджакІуэхэм, дохутырхэм, библиотекэ лэжьакІуэхэм. Властхэм зэрызэрымысыжкамкІэ, абыхэм я хэхъуэхэр кьэралым щынэхъ мащІэт. АХьшэ нэхъыбэ кьахьынущ щІэнагъэм и кьэралІуэхэм я Іуэхущапіэхэм щылажьэ еджагъэшхуэхэм.

Узынщагъэр хьумэнымрэ социальнэ зыужьыныгъэмкІэ министерствэм кьепщытэ федеральнэ бюджет Іуэхущапіэхэм улахуэхэр зэрыщагъ хабзэщІэхэр зэрыщагъэзащІэр. Абы кьытахэм ятепщІыхьмэ, я Іэнатіэм ику иту улахуэр мы